

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Prevence extremismu a terorismu na středních školách
Prevention of extremism and terrorism in high schools

Bc. Lucie Vaňková

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D.

Studijní program: Učitelství výchovy ke zdraví pro 2. stupeň základní školy a střední
školy (N0114A300099)

Studijní obor: N VZ-PG (0114TA300099, 0114TA300097)

Odevzdáním předkládané diplomové práce s názvem *Prevence extremismu a terorismu na středních* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Příbraz, 2024

Ráda bych zejména poděkovala vedoucí mé diplomové práce PhDr. Miroslavě Kovaříkové, Ph.D., za její odborné vedení, cenné rady a podporu při psaní této diplomové práce. Velké poděkování patří také mé rodině, bez které bych nebyla tam, kde jsem.

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na problematiku prevence extremismu a terorismu na měkké cíle na vybraných středních školách v České republice. Cílem práce je zjistit, jaká opatření se vydávají na ochranu proti extremismu a terorismu na vybraných středních školách a zda dochází k vynaložení dostatku prostředků pro prevenci extremismu a terorismu. Struktura práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy s využitím rešerší vybraných textových pramenů, jsou popsány faktory ovlivňující inklinaci k extremismu a terorismu a je představena koncepce boje proti extremismu a terorismu v prostředí středních škol.

Praktická výzkumná část má empirickou povahu a zabývá se popisem realizace kvantitativního výzkumu, jeho analýzou a interpretací získaných dat s cílem získání informací o praktickém přístupu ředitelů a pedagogických pracovníků vybraných středních škol České republiky k problematice prevence extremismu a terorismu. Sběr dat probíhal formou písemného elektronického dotazování, kdy byl jako nástroj použit dotazník, který sestával z 23 uzavřených, otevřených či kombinovaných otázek.

Výstupy diplomové práce jsou relevantní nejen pro pedagogickou praxi na středních školách, ale i pro každého, kdo se danou problematikou zabývá a hledá možnosti, jak zlepšit ochranu žáků a studentů. Z výsledů práce vyplývá, že stále existuje prostor pro zlepšení, ale zároveň nelze poukázat na fakt, že by vynakládané prostředky byly nedostačující.

KLÍČOVÁ SLOVA

Extremismus; radikalismus; terorismus; měkké cíle; koncepce boje proti extremismu na středních školách

ABSTRACT

The thesis focuses on the issue of prevention of extremism and terrorism on soft targets in selected secondary schools in the Czech Republic. The aim of the thesis is to find out what measures are being taken to protect against extremism and terrorism in selected secondary schools and whether there is sufficient funds are spent on the prevention of extremism and terrorism. The structure of the thesis is divided into theoretical and practical parts.

In the theoretical part, the basic concepts are defined with the use of research of selected textual sources, the factors influencing the inclination to extremism and terrorism are described and the concept of combating extremism and terrorism in the environment of secondary schools is presented.

The practical research part is empirical in nature and deals with the description of the implementation of quantitative research, its analysis and interpretation of the data obtained in order to obtain information on the practical approach of principals and teaching staff of selected secondary schools in the Czech Republic to the issue of preventing extremism and terrorism. The data collection was conducted in the form of a written electronic questionnaire, where a questionnaire consisting of 23 closed, open or combined questions was used as an instrument.

The findings of the thesis are relevant not only for pedagogical practice in secondary schools, but also for anyone who deals with the issue and seeks ways to improve the protection of pupils and students. The results of the thesis show that there is still some space for improvement, but at the same time it cannot be pointed out that the resources spent are insufficient.

KEYWORDS

Extremism; radicalism; terrorism; soft targets; concept of fight against extremism in secondary schools

Obsah

Úvod	6
1 Teoretická část	8
1.1 Extremismu, terorismus a AMOK	8
1.1.1 Koncepce a strategické materiály proti extremismu a terorismu v ČR	18
1.2 Přístupy k prevenci proti extremismu a terorismu na středních školách v ČR	20
1.2.1 Prevence extremismu a terorismu formou edukace	23
1.2.2 Prevence teroristického útoku formou ochrany měkkých cílů na stř. škol	31
2 Praktická část	39
2.1 Metodologický postup	39
2.2 Analýza a interpretace dat	49
2.3 Komparace teoretických a empirických zjištění	67
2.4 Diskuze a výsledky práce	71
2.5 Výstup pro pedagogickou praxi	75
3 Závěr	77
4 Seznam použité literatury	79
5 Seznam obrázků a tabulek	84

Úvod

Tato práce se zabývá problematikou prevence extremismu a terorismu na středních školách. V současné době se lze v globálním prostředí setkat s negativním trendem v podobě rychlého nárůstu extremismu a terorismu. Mezinárodní organizace, národní vlády, ale také jednotlivci či další zainteresované skupiny musí na růst této hrozby reagovat a realizovat proti extremismu a terorismu různá opatření. Zvláště pak opatření preventivního charakteru.

Mezi extremismem a terorismem negativně ohrožené subjekty patří i školská zařízení. Právě zde je situace specifická v tom, že školy nejsou pouze ohrožené dopady extremismu a terorismu, ale dochází sem mládež, která může být idejemi těchto prvků ovlivněna. I na toto musí samozřejmě školy reagovat. Z tohoto důvodu se jde o velmi aktuální téma.

Cílem práce je seznámit se s extremismem a terorismem na měkké cíle a s tím, jaká opatření se na jejich ochranu ve školských zařízeních vydávají, a to se zaměřením na střední školy.

Dílčím cílem je zmapovat, jestli dochází k vynaložení dostatku prostředků pro prevenci extremismu a terorismu na středních školách.

Za účelem splnění cíle práce je její struktura rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část využívá metod v podobě studia a interpretace vybraných textových pramenů tak, aby definovala pojmy jako extremismus, pravicový a levicový extremismus, radikalizace, terorismus, typologie terorismu, což jsou vše nebezpečné sociálně patologické jevy. Dále dochází k popisu faktorů, jež ovlivňují inklinaci mládeže k extremismu, je představena koncepce boje proti terorismu v prostředí středních škol, přístupy a možnosti středních škol k řešení této problematiky. V teoretické části je také představena stručná charakteristika středních škol v České republice.

Praktická část práce má zejména empirickou povahu, kdy se zabývá komparací zjištěných skutečností z teoretické části a výsledky empirického šetření. Empirické šetření probíhá dotazníkovou metodou - kvantitativním výzkumem mezi zájmovou skupinou, tj. pedagogičtí pracovníci středních škol.

Výstupy z práce mají být relevantním výstupem pro pedagogickou praxi na středních školách a přispět k prevenci extremismu a terorismu v jejich prostředí. Přínosem mohou být výstupy z práce pro každého, kdo se touto problematikou zabývá a hledá možnosti, jak zlepšit ochranu žáků a studentů před negativními důsledky terorismu a extremismu.

1 Teoretická část

Teoretická část práce se zabývá pojmy extremismus a terorismus. Po představení těchto pojmů a souvisejících pojmů je pozornost soustředěna na koncepce a strategické materiály proti extremismu a terorismu v České republice, dále je řešena problematika přístupu k prevenci proti extremismu, terorismu na středních školách v České republice, včetně prevence extremismu, terorismu a AMOKu formou edukace nebo prevence teroristického útoku formou ochrany měkkých cílů na středních školách.

1.1 Extremismus, terorismus a AMOK

Extremismus a terorismus jsou pojmy, jež výrazně narušují bezpečnost dnešního světa, a tedy i občanů a prostředí České republiky. Z obecného hlediska je bezpečnost schopnost určitého systému odolávat známým a předvídatelným vnějším i vnitřním hrozbám. Hrozby mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celým systémům). Z tohoto důvodu je nutná prevence proti těmto jevům (Šugár a Jakubcová, 2013, s. 22).

Významnými bezpečnostními hrozbami jsou právě extremismus a terorismus. Nyní dojde k vymezení těchto pojmů a jejich souvislostí.

Extremismus

Extremismus může být chápán různorodým způsobem, protože žádná jeho univerzálně platná definice neexistuje. Navíc se v praxi často extremismus mísí s pojmem radikalismus, přestože nejde o synonyma (Charvát, 2007, s. 9). Z tohoto důvodu je v příslušné části práce věnována i pozornost pojmu radikalismus.

Lze tedy uvést některé definice či pohledy na extremismus dle různých autorů či přístupů. Extremismus je možné chápat jako jakoukoliv ideologii či aktivitu, která se soustředí na boj proti aktuálnímu politickému systému jako celku, jejím cílem je likvidace tohoto systému a nahrazení systému vlastní alternativou. Zpravidla je tato alternativa nedemokratická, diktátorská a má porušovat i lidská práva (Charvát, 2007, s. 9).

Dle jiné definice je extremismus v podstatě projevem nesnášenlivosti, jenž doprovází agresivní jednání vůči zřejmě odlišným skupinám nebo jedincům (Chmelík, 2001, s. 12).

Extremismus je laickou i odbornou veřejností velmi často definován jako projev nesnášenlivosti, který doprovází agresivní a společensky nebezpečné, škodlivé chování vůči zjevně odlišným jedincům nebo skupinám odlišných jedinců. Kritériem odlišnosti je zvláště jiná barva pleti či příslušnost k jinému etniku. U politického extremismu se jedná o odlišnost v podobě způsobu vnímání, akceptování a interpretování světa, kulturního a politického prostředí člověka, a to napříč jeho dominantní ideologií jako způsobu výkladu světa včetně jeho nerovností (Ftorek, 2017).

Z těchto důvodů také řada odborníků doporučuje při označování extremistických skupin využívat jejich konkrétní označení, které již poskytuje přesnější a užší prostor pro vymezení (Zeman, 2022).

Ministerstvo vnitra České republiky popisuje extremismus jako *„vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačující se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.“* (Policie České republiky, 2022)

K těmto ústavním principům se řadí (Policie České republiky, 2022):

- Úcta k právům a svobodám člověka a občana;
- Svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát;
- Nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu;
- Svrchovanost lidu;
- Volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítající násilí jako prostředek pro prosazování svých zájmů;
- Ochrana menšin při rozhodování většiny;
- Svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezcizitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu, či jiného postavení.

Extremismus lze také chápat jako víru v myšlenky a podporu myšlenek, které jsou velmi vzdálené tomu, co většina lidí považuje za správné a rozumné. Jde o postoje a chování,

kteřé se vymykají normám. Toto pojetí zároveň vytváří velký prostor pro subjektivní hodnocení toho, co je a není extremismus (UNESCO, 2017).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy definuje extremistické chování (v případě dětí a mládeže) jako „*takové, které je vědomě konáno ve prospěch politických, náboženských a etnických hnutí a ideologií, která směřují proti základům demokratického ústavního státu. U studentů/žáků se zpravidla jedná pouze o dílčí postoje a formy podpory, které mají často pouze slabý ideologický základ.*“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2022)

Pravicový a levicový extremismus

V rámci extremismu lze dále rozlišovat mezi tzv. pravicovým a levicovým extremismem, což souvisí s rozdělením na krajní pravici a krajní levici. I zde platí, že jde spíše o vágní termíny, jež mohou mít různorodý výklad (Charvát, 2007, s. 13-14).

Poměrně obvyklé je členění krajní pravice na nacionalismus a neonacismus. U krajní levice pak na komunismus a anarchismus. V některých případech se však mohou tyto proudy i překrývat, což je komplikací pro jejich výzkum (Bastl, 2011, s. 12).

Nacionalismus je součástí směru krajní pravice, ale také ovlivňuje krajní levici. Základem ideologie je přesvědčení, že lidi lze rozdělit do jednotlivých národů. Každý národ má svůj jazyk, kulturu a historické území. V pojetí extremismu může být nacionalismus důvodem k agresi a je dokonce považován za důvod vzniku druhé světové války (Zeman, 2022).

Neonacismus vychází z nacionálního socialismu a teze o nadřazenosti bílé rasy. Jde o fúzi pan-árijského rasismu, antisemitismu, antikomunismu a odporu vůči rovnostářství. Terčem neonacistů jsou imigranti, komunisté, liberálové, Romové, Židé či homosexuálové (Zeman, 2022).

Komunismus v podobě politické ideologie propaguje a požaduje společné vlastnictví a odmítá třídní rozdíly, k čemuž usiluje o zrušení soukromého vlastnictví a kolektivizaci výrobních prostředků (Zeman, 2022).

Anarchismus si klade za cíl vytvoření společnosti bez sociální, ekonomické, politické hierarchie či jiných forem nadvlády člověka nad člověkem (tj. společnost bez vlády). Dochází k odmítání centralizované organizace, právního řádu, zákonů (Zeman, 2022).

Radikalismus

Radikalismem se rozumí kritické postoje, které se zaměřují na změnu či zlepšení politických poměrů, ale přitom nevedou ke snaze o odstranění demokracie. Naopak se pohybují v ústavním rámci demokracie, i když na okraji (Danics, 2002, s. 10).

V souladu se zákonem tedy radikalisté vybírají takové prostředky, jež usilují o změnu demokratické společnosti. Tímto také dochází k tomu, že radikalismus nesměruje proti systému, skupinám či jednotlivcům (Danics a Kamín, 2008, s. 10).

Terorismus

Dále se s pojmem extremismus spojuje násilný extremismus, který se vztahuje k jednání lidí, jež podporují či používají násilí pro dosažení ideologických, náboženských a politických cílů. K násilnému extremismu lze přiřadit právě i terorismus (UNESCO, 2017).

Definice terorismu jako pojmu také není jednoznačná, ale ve většině případů dochází ke shodě, že jde o předem připravené a promyšlené násilí, které směřuje proti nezúčastněným osobám, a to za účelem vyvolání strachu jako prostředku pro dosažení a plnění politických, náboženských či ideologických požadavků a cílů (Šugár a Jakubcová, 2013, s. 40).

Terorismem se označuje konkrétní strategie přijatá pro dosažení politického cíle, který souvisí výhradně se záměrem vyvolávání a využívání strachu. Základem je vytváření strachu a teroru jako prostředku k dosažení cíle (UNESCO, 2017).

Specifikem terorismu je skutečnost, že osoba, které je poselství adresováno (tj. vydíraný a zavražďovaný subjekt), nebývá obětí teroristického útoku. Terorismus nepůsobí přímo a útok je nástrojem nátlaku na toho, kdo se musí rozhodnout, jak se má po teroristické akci zachovat (Eichler, 2009, s. 160).

„Terorismus 21. století a s ním spojené násilí realizované v mnoha různých podobách je v dnešní době nedílnou součástí bezpečnostní reality současné Evropy, ale i dalších kontinentů. Globální povaha a metody tohoto typu terorismu s sebou přinášejí kromě ztrát na životech a vysokého počtu zraněných osob též další konsekvence, vzbuzující a šířící strach a nejistotu mezi obyvatelstvem mnoha států.“ (Vegrichtová, 2019, s. 11)

Terorismus směřuje k vytvoření atmosféry strachu a nestability. Taková atmosféra oslabuje loajalitu průměrných občanů k vlastní vládě, z čehož potom teroristé těží. Podobné cíle mají například i anarchistické skupiny (Carr, 2002, s. 104).

Vztah extremismu a terorismu

Extremismus může podněcovat vznik terorismu. Zároveň platí, že terorismus v dnešní době zůstává globálním problémem, ale právě extremismus, který terorismus podněcuje, zůstává z velké části neřešen. Celosvětové úsilí vynaložené od roku 2021 na boj proti extremismu bylo opožděné a nikdy nebylo tak soustředěné jako úsilí o boj proti terorismu. Extremismus může být přímou cestou k násilí a terorismu. Zároveň prostřednictvím extremismu získává terorismus zdroje, protože teroristickým organizacím poskytuje logistiku a finanční podporu, potenciální členy a zejména ideologický prostor (Afzal, 2021).

Typologie terorismu

Z hlediska typologie terorismu platí, že je situace podobná jako s vymezením tohoto pojmu. Lze jej chápat z mnoha úhlů pohledu, a tedy budou existovat i různorodé typologie terorismu. Nejčastěji se však uvádí typologie terorismu dle ideové (ideologické) orientace, která rozlišuje:

- Monotematický terorismus jako například prosazování feministických zájmů, zájmů otců, zájmů partikulárních politických skupin apod.;
- Ekologický terorismus;
- Religiózní/náboženský terorismus;
- Nacionalistický, etnický, teritoriální terorismus;
- Ultrapravicový či ultralevicový terorismus;
- Jiný typ terorismu (Smolík, 2020, s. 34).

Příčiny extremistického chování, motivace k extremismu

Důvodů, které vedou jedince k sympatii s extremistickým hnutím, může být celá řada. Ve většině případů se navíc nejedná pouze o jeden důvod, ale kombinaci různých příčin (Zeman, 2022).

Extremistické chování má tedy širokou řadu příčin. Může jít o sociální, kulturní, náboženské příčiny, ideologické nebo mentální příčiny apod. Bezpečnostní politika státu by měla vždy reagovat na veškeré možné příčiny extremismu za účelem lepší analýzy jednotlivých forem extremismu. Pak lze také snáze identifikovat, do jaké míry je daná extremistická skupina nebezpečná – může jít o individuální názory a odpor jednotlivců, ale také například o podvratnou protistátní činnost s použitím násilí apod. (Danics, 2002, s. 84)

Extremismus a aktuální vlna růstu popularity extrémních postojů ve společnosti se dává do spojitosti s reakcí znevýhodněných skupin, respektive jako důsledek ztráty pocitu bezpečí a jistoty. Různé ekonomické krize a recese vytvářejí nutnost realizace úsporných opatření, která jsou pak jedním z impulzů vedoucím k rozvoji tohoto jevu (Balabán et al., 2015, s. 53-54).

Extremistická hnutí jsou velmi často specifickými subkulturami, které svým členům poskytují velmi silný pocit sounáležitosti. Toho dosahuje i využitím společně sdílené image a společných symbolů, kterým rozumí zejména členové (nikoliv většinová společnost). Právě tato obecná pospolitost je pak klíčovým důvodem vstupu do hnutí. Členové spolu tráví většinu volného času, pravidelně se schází, navštěvují skupinové akce, čtou stejné tiskoviny apod. Důležitou roli tedy hrají faktory jako sociální potřeba zařazení se do nějaké skupiny, pocitu přijetí ostatními, podpora od okolí (Zeman, 2022).

V souvislosti s členstvím v těchto extremistických organizacích lze hovořit i o určitém trendu „módnosti“. Členové nemusí znát vůbec základní cíle hnutí, ke kterému se hlásí, ale přesto se stávají členy, protože je to v „módě“ (Marešová, 1997, s. 54).

„Jeden z největších vlivů extremismu na děti a dospívající mládež představuje odcizení se od rodiny, přátel, kamarádů a celé společnosti. Ve věku od 12 do 20 let se mladý člověk pod vlivem extremismu může „propracovat“ k alkoholismu, drogové závislosti, útekům

z domova a zejména ke zločinu. Většinou to začíná „nevinně“, tak jako u jiných rizikových skupin.“ (Lebeda, 2012)

Další důvody, kvůli kterým vstupují mladí lidé do extremistických skupin, lze odvodit například ze soudních rozsudků a případů. Velmi často se objevují společné faktory jako problémy v rodině, nezáměr rodičů či týrání dětí. U těchto dětí a mladistvých pak dochází k citovému narušení, které může vyústit v radikalizaci, kdy se jedinec snaží najít „novou rodinu“. Případně tyto problémy jedinci přenáší do vlastních rodin, které zakládají. Nelze však zjednodušovat a označit extremistická hnutí za soubor lidí z rozpadajících se rodin s nízkým vzděláním a nízkou inteligencí. Naopak, k extremismu se mohou klonit i vysokoškolsky vzdělaní lidé (Zeman, 2022).

Mezi důvody příslušnosti k extremistickým skupinám patří i faktor nespokojenosti. Mezi příslušníky extremistických hnutí lze zpravidla nalézt osoby, které jsou významně nespokojené se svým společenským postavením, se stávajícím společenským či politickým uspořádáním. Extremistické hnutí jim poskytuje spojení s lidmi s podobnými názory a pocity, což následně ospravedlňuje jejich nenávist a agresivitu (Zeman, 2022).

Jak ukazují příklady z praxe, radikalizovaní jedinci nejsou často nevzdělaní, ale mají dokončené středoškolské či vysokoškolské vzdělání. Zároveň se ukazuje, že některé extremistické skupiny chápou školní prostředí jako atraktivní místo pro nábor nových členů. Z těchto důvodů se školní prostředí stává významným prvkem v oblasti prevence a boje proti extremismu a terorismu. Vzdělávání může hrát klíčovou roli v ovlivňování chování jedinců a jejich přesvědčování čili v tomto prostředí lze předcházet vzniku extremismu a terorismu (Sas et al., 2020).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dále shrnuje, že *„příklon k extremismu ovlivňují osobnostní dispozice, které jsou dotvářeny rodinným, školským a volnočasovým prostředím. Silný je především vliv blízkých vrstevníků a rodiny (přičemž v poslední době se v ČR objevuje fenomén dvougeneračních extremistických rodin, kdy rodiče podporují v extremistických postojích své děti). Důležité jsou i osobní zážitky (např. útok od pravicových extremistů může přivést mladého člověka do militantní levicově extremistické scény, okrádání od romského gangu může posílit rasistické předsudky apod.). Na politickou socializaci mladých extremistů má vliv i politická situace*

a její zprostředkování (zvláště mediální, ale i pedagogické).“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2022)

Proces radikalizace (ve vztahu k extremismu a terorismu)

Proces radikalizace má čtyři základní etapy, tj. předradikalizace, sebeidentifikace, indoktrinace a džihadizace. V rámci první fáze není jedinec vystaven žádným extremistickým názorům a žije v podstatě běžný život. Ve fázi sebeidentifikace se seznamuje s extremistickými názory a přijímá je jako svoje přesvědčení, takže dochází k formování radikálních myšlenek a postojů. K těmto dvěma fázím dochází nejčastěji u jedinců ve věku 15 až 35 let. Ve třetí fázi se extremistické přesvědčení jedinců zintenzivňuje a násilí je považováno za nezbytné pro podporu přesvědčení. Ve čtvrté fázi už dochází k násilí, nejčastěji formou terorismu a ve jménu teroristické organizace (Sas et al., 2020).

Zdroje radikalizace mohou být různorodé a mnohvrstevnaté a nelze určit pouze jeden znak, který by s určitou mírou pravděpodobnosti vedl k radikalizaci jedince. Například chudoba může v určitých případech přispět k tomu, že se jednotlivec radikalizuje, ale není nezbytnou či jedinou příčinou. Z obecného hlediska lze faktory kategorizovat do dvou základních skupin, tj. push faktory a pull faktory. Push faktory jsou takové, které se dotýkají podmínek pro násilný extremismus. Jedná se o širší procesy, jež mohou jednotlivce „tlačit“ k násilným extremistickým skupinám. Pull faktory představují individuální motivaci, která přitahuje potenciální extremisty, a také další racionální důvody, jež mohou být využité k legitimizaci násilí. Kombinace push a pull faktorů může lepším způsobem identifikovat, jak individuální motivace a volby v daném kontextu vytváří prostor pro radikalizaci. K pull faktorům se řadí následující (UNESCO, 2017):

- Individuální situace jedince – existenciální a duchovní hledání identity a smyslu života, utopická vize světa, nuda, krize dospívání, pocit poslání a hrdinství, snaha o dobrodružství a moc, zájem o násilí.
- Identifikace s kolektivními křivdami a narativy o viktimizaci, které vedou k silným emocionálním reakcím, které ještě mohou povzbuzovat charismatičtí vůdci.

- Zkreslování a zneužívání přesvědčení, politických ideologií, kulturních a etnických rozdílů (tj. my versus oni apod.)
- Přitažlivost charismatických vůdců a sociálních společenství a sítí.

Mezi push faktory pak lze nalézt například (UNESCO, 2017):

- Nedostatek socioekonomických příležitostí, tedy chudoba, nezaměstnanost, korupce apod.
- Marginalizace, nespravedlnost, diskriminace (včetně zkušeností s vyloučením, nespravedlností, stigmatizací, ponižováním).
- Špatná správa věcí veřejných, porušování lidských práv a právního státu, neexistence dialogu a diskuze ve společnosti, kultura beztrestnosti při porušování práva, porušování lidských práv, nemožnost vyjádření svého názoru apod.
- Dlouhodobé a nevyřešené konflikty.
- Procesy radikalizace ve věznicích vedoucí k legitimizaci násilí.

Prevenici radikalizace lze chápat jako soubor profylaktických opatření a projektu zaměřených na zabránění radikalizace osob a předcházení jejich radikalizace. K programům prevence patří široká škála různých projektů a programů, které se soustředí na celou společnost nebo pouze na vybrané zranitelné skupiny (Vegrichtová, 2019, s. 158).

Extremismus u mladých osob jako celospolečenský problém

Teroristické organizace považují školní prostředí za velmi atraktivní místo pro nábor nových členů. Extremistické skupiny nejčastěji rekrutují nové členy ve věznicích, na internetu a právě ve školním prostředí. K atraktivitě školního prostředí přispívá zejména zvýšená přítomnost mnoha mladých jedinců, kteří nemusí vykazovat dostatečnou odolnost vůči teroristickým a extremistickým názorům (Sas et al., 2020).

Zranitelnost osoby vůči extremismu se může v různých fázích života lišit, tedy mění se v průběhu času, a to právě i v závislosti na okolnostech. Z tohoto vyplývá, že také neexistuje žádná standardní cesta radikalizace, a proto extremistickým a teroristickým skupinám nebude fungovat jednotný přístup, což znamená, že se také nelze těmto skupinám v rámci radikalizace standardně bránit (UNESCO, 2017).

To je dáno i tím, že „mladí lidé jsou ovladatelní, manipulativní a ve svých postojích velmi radikální. Jsou však také zneužitelní a toho využívají aktivisté z pravicového i levicového extremistického spektra a rovněž náboženští fanatici.“ (Lebeda, 2012)

Sklony mládeže k extremistickým projevům v České republice zkoumal například autor Dančák. Z jeho závěrů vyplývá následující:

- V postojích mládeže k extremismu není rozhodující, na které škole se mládež vzdělává (z pohledu základní či střední školy).
- Pohlaví mládeže nemá významnou souvislost s postoji mládeže k menšinám ve společnosti.
- Celkem 10 % mládeže má kladný postoj k extremistickým projevům vůči menšinám.
- Celkem 70 % mládeže chápe extremismus jako vážný společenský problém.
- Celkem 60 % mládeže nepovažuje ideologii extremismu za společensky přijatelnou formu řešení sociálních problémů (Dančák, 2013).

AMOK – útok aktivního střelce

Pojmem AMOK se rozumí útok aktivního střelce s cílem zabít co největší počet osob, a to bez daného vzorce výběru obětí, na místech s nízkou úrovní zabezpečení. Takovými místy se rozumí školy (s osobní vazbou/bez osobní vazby), zdravotnická zařízení, kancelářské budovy, divadla, restaurace nebo obchodní centra. Aktivní střelec je ozbrojený pachatel nacházející se ve stavu přeladění osobnosti, kterého lze nazvat amokem s charakteristickými fázemi klíčení:

- Zárodek – jinak řečeno také sociální smrt. V této fázi dochází ke změně zavedených zvyklostí a následné izolaci od okolního světa, protože pachatel má pocit, že už v něm pro něj není místo.
- Přeměna – pachatel v této fázi ztrácí stávající psychické nastavení a pociťuje přívaly hněvu vůči svému okolí nebo celému světu.
- Výbuch – vyústění předchozích fází, kdy dochází vlivem spouštěče k samotnému amoku a padne tabu zabíjet. Pachatel je lhostejný k lidskému životu se suicidální aktivitou a vidinou posmrtné slávy (Čírtková, 2004, s. 196).

Identifikace rizikového jedince není jednoduchá, ale v naprosté většině případů, a to v 97 %, stojí za útoky muž. Jde o agresivního jedince, který

- je samotářský;
- vymyká se běžnému průměru;
- má zálibu ve zbraních a shromažďuje je;
- shromažďuje speciální výstroj pro přežití;
- mluví o svých činech v bezpečném prostředí (deníky, webové stránky);
- projevuje zvýšený zájem o násilí;
- vykazuje známky nefunkčních sociálních vazeb (Badošek, 2014).

1.1.1 Koncepce a strategické materiály proti extremismu a terorismu v České republice

V České republice patří extremismus mezi trvale přítomné jevy, a proto se problematikou zabývají i příslušné úřady, zejména pak policie a Ministerstvo vnitra České republiky. Existenci extremismu potvrzují například i statistické informace.

V roce 2021 bylo na území České republiky zaregistrováno 153 233 trestných činů. Činů s nenávistným podtextem označených příznakem extremismu bylo 108, tedy 0,07 % z celkového počtu. V roce 2020 bylo těchto činů celkem 134, takže došlo k meziročnímu poklesu. Objasnit se v roce 2021 podařilo 56,5 % těchto trestných činů a bylo evidováno 99 stíhaných osob u skutků s nenávistným podtextem (Ministerstvo vnitra, 2022b).

Z dalších informací vyplývá, že ve druhém pololetí roku 2022 se tuzemská extremistická scéna zaměřila zejména na schvalování ruské vojenské agrese na Ukrajině, a to v souladu s rétorikou kremelských politiků. Docházelo k vychvalování tamního režimu, bagatelizování vojenské agrese, k jejímu ospravedlnění a schvalování. Dalšími jevy a důsledky pak bylo rozdělování české společnosti, vytváření napětí, strachu, antagonismu, vyvolávání nedůvěry v demokratické instituci, poptávka po vystoupení České republiky z mezinárodního demokratického společenství (Ministerstvo vnitra, 2022a).

Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2026

Cílem koncepce je reagovat na stávající změny v oblasti projevů extremismu a předsudečné nenávisti. To znamená, že má jejím prostřednictvím dojít k pojmenování klíčových problematických oblastí a k návrhu řešení v podobě úkolů, které mají plnit ústřední orgány státní správy. Koncepce je tímto určena jednotlivým ministerstvům a dalším státním orgánům, ale cílovou skupinou je také občanská společnost či veřejnost, která se o problematiku aktivně zajímá. Boj proti extremismu a předsudečné nenávisti spadá dle kompetenčního zákona do gesce Ministerstva vnitra, ale významné úkoly v této oblasti plní i Ministerstvo školství (Ministerstvo vnitra, 2021a).

S gescí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy souvisí například strategický cíl: vědomosti proti totalitářům, který je také tímto ministerstvem financován (ve spolupráci s Ministerstvem kultury České republiky). Koncepce potvrzuje, že nejefektivnější prevencí extremismu je vzdělávání, protože právě prostřednictvím vzdělání lze vytvářet obranné mechanismy proti přejímání extrémních názorů. Nutnost vzdělávání se vztahuje jak k příjemcům vzdělávání, tak i k těm, jež vzdělávání nabízí. Z tohoto důvodu byl stanoven tento strategický cíl. Specifickým cílem je u tohoto strategického cíle zajištění relevantní vzdělávací nabídky pro žáky a studenty, relevantní příprava pedagogů, kulturní, osvětové a jiné akce. K opatřením pro splnění tohoto cíle se řadí:

- Podporování projektů primární prevence na školách a školských zařízeních, které se soustředí na prevenci kriminality. Jednou z oblastí je zde právě i oblast extremismu.
- Plnění úkolů Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže v období 2019-2027.
- Podporování dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti primární prevence rizikového chování ve školách, školských zařízeních a v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy zaměřené na oblast prevence extremismu.
- Aktualizování stávajících informačních a analytických materiálů v rámci primární prevence extremismu na webových stránkách.

- Zkvalitnění podmínek k práci a výkonu funkce školního metodika prevence a výchovného poradce.
- Systematizace, podpora kvality a aplikace třídních hodin ve školách.
- Zajištění pokračování projektu Mediace ve školách.
- Podpora kulturních, osvětových, vzdělávacích a jiných projektů soustředících se na prevenci extremismu a nenávistných projevů.
- Podpora aktivit souvisejících se zvýšením schopnosti kritického čtení textu a rozpoznávání fake news (Ministerstvo vnitra, 2021a).

Akční plán boje proti extremismu a předsudečné nenávisti pro roky 2021 a 2022 definuje specifický cíl aktivit v podobě vzdělávání a osvěty. Do této oblasti se řadí:

- Aktualizace vzdělávacích kurikul;
- Podpora preventivních aktivit ve školách a školských zařízeních;
- Realizace vzdělávacích a poradenských programů zaměřených na prevenci vzniku konfliktů, zvyšování tolerance, řešení či mediace sporů;
- Realizace mediální kampaně;
- Realizace a podpora aktivit reflektujících rizika extremismu a předsudečné nenávisti, vysvětlující výhody demokracie a představující lidi, kteří bojovali/bojují za demokracii (Ministerstvo vnitra, 2021b).

1.2 Přístupy k prevenci proti extremismu a terorismu na středních školách v České republice

Česká republika disponuje stabilizovanou sítí středních škol, která odpovídá střednědobému vývoji počtu žáků. Zároveň se však objevují i negativní prvky v oblasti vzdělávání. Jde zejména o rozdíly v kvalitě pedagogického řízení středních škol, omezenou vzájemnou spolupráci mezi učiteli a nepedagogickými pracovníky, existenci výrazných faktorů, které nepříznivě ovlivňují kvalitu pedagogického řízení středních škol (Česká školní inspekce, 2022).

V České republice jsou střední školy velmi rozmanitě diferencovány. Studentům poskytují zejména vyšší sekundární vzdělávání, avšak například víceletá gymnázia poskytují i nižší sekundární vzdělávání a některé střední odborné školy i vzdělávání postsekundární.

Absolutorium konzervatoře zase vede k získání terciárního vzdělání. Střední školy se dělí na gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště a integrované školy. Studující se zde připravují na výkon budoucího povolání. Střední školy jsou zřizované kraji, ministerstvy či soukromými subjekty (Bendl, 2015, s. 36).

Dále lze jako problémy českého středního školství uvést: „*Ve vyučovacích hodinách přetrvává méně časté zařazování jednak aktivit podporujících rozvoj tvořivosti, objevování a experimentování žáků a posilujících sebedůvěry a sebedůvěru žáků a jejich růstové myšlení, jednak hodnotících aktivit s vyšším zapojením žáků (formativní hodnocení, sebehodnocení žáků), obtížnější možnosti individualizace výuky.*“ (Česká školní inspekce, 2022)

Z následující tabulky vyplývají základní statistické údaje o středním vzdělávání v České republice. V posledním desetiletí došlo k úbytku počtu středních škol, kdy byl jejich počet ve školním roce 2020 až 2021 na úrovni 1 280 škol. V důsledku toho se snížil i počet tříd v denní formě vzdělávání či celkový počet žáků. Stále však na středních školách studuje více než 430 000 studentů, a proto jde o poměrně podstatný vzorek populace.

Tabulka 1 Školy, třídy a žáci ve středním vzdělávání ve vybraných školních rocích

Sledovaný parametr ČR (statistika MŠMT)	Školní rok		
	2010/2011	2015/2016	2020/2021
Počet škol	1 423	1 304	1 280
Počet tříd v denní formě vzdělávání	21 176	18 269	18 595
Počet žáků celkem	532 918	427 107	432 096
<i>z toho žáci nižšího stupně víceletých gymnázií</i>	<i>41 152</i>	<i>40 495</i>	<i>41 798</i>
<i>z toho počet žáků v denní formě vzdělávání</i>	<i>496 966</i>	<i>405 631</i>	<i>417 302</i>
<i>z toho počet žáků v ostatních formách vzdělávání</i>	<i>35 952</i>	<i>21 476</i>	<i>15 604</i>
Podíl žáků v oborech s maturitní zkouškou	71 %	73 %	75 %
Podíl žáků v nástavbovém studiu	8 %	5 %	3 %
Podíl žáků v oborech bez maturitní zkoušky	21 %	22 %	22 %

Zdroj: Česká školní inspekce, 2022

Další tabulka definuje informace o věkové struktuře učitelů ve středním vzdělávání v České republice. Z obsahu vyplývá, že se zvyšuje podíl starších pedagogů, což s sebou může přinášet různé negativní důsledky.

Tabulka 2 Věková struktura učitelů ve středním vzdělávání – srovnání stavu v letech 2011 a 2020

Věková kategorie	2011	2020
Méně než 50 let	54,6 %	47,2 %
50 až 54 let	19,0 %	13,9 %
55 až 59 let	16,7 %	19,0 %
60 a více let	9,7 %	19,9 %

Zdroj: Česká školní inspekce, 2022

V rámci problematiky extremismu a prevence extremismu na středních a základních školách z materiálů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vyplývá, že nejpravděpodobnější je výskyt politického extremismu zejména u žáků staršího školního věku, tedy 12 až 13 let, ale také zejména u studentů a učňů na středních školách. Extremistická mládežnická scéna sestává zejména z chlapců (odhaduje se poměr 75 % ku 25 % dívkám). Výskyt extremismu ve škole je podmíněn i tradicemi, specifiky a problémy určitého regionu a podmínkami na konkrétní škole – například kriminálním a agresivním chováním příslušníků určité etnické menšiny apod. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2022).

U žáků/studentů, kteří inklinují k extremistickým postojům, se lze setkat například s následujícími rizikovými typy chování:

- Verbální a fyzické útoky na spolužáky, zaměstnance či návštěvníky školy, kde jsou motivací jejich politické a náboženské názory, případně příslušnost k rase, národu, etniku či třídnímu původu (včetně vzájemného střetu různých extremistických či etnicky/nábožensky vymezených skupin).
- Revizionistické zpochybňování oficiálních výkladů historie či pojetí soudobé demokracie ve prospěch extremistického výkladu.
- Agitování ve prospěch extremistických skupin ve škole, snaha o získání nových členů mezi vrstevníky (včetně tvorby extremistických skupin ve škole).
- Využití školního vzdělání a výcviku pro nabytí znalostí, dovedností a schopností pro bezprostřední využití na extremistické scéně (jako například nácvik bojových umění v kroužcích sebeobrany).

- Využití školních prostor, zařízení a přístrojů ve prospěch extremismu (například využití školních počítačů a serverů pro tvorbu a umístění extremistických internetových stránek).
- Zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu (tato škála aktivit je velmi široká) (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2022).

1.2.1 Prevence extremismu a terorismu formou edukace

Jedním z účinných nástrojů boje proti extremismu je právě vzdělávání, které může občany vybavit dovednostmi kritického myšlení, aby mohlo dojít k většímu čelení extremistické propagandě. Formální vzdělávací systémy mají působit jako jeden z nástrojů boje proti extremismu formou vzdělávání obyvatel (Afzal, 2021).

Vzdělávání samo o sobě nemůže zabránit tomu, aby jednotlivec spáchal trestný čin, který souvisí s extremismem, avšak poskytování kvalitního relevantního vzdělávání může pomoci k vytvoření podmínek, jež ztíží šíření násilných extremistických ideologií a činů. Vzdělávací politika také může zajistit, aby se místa vzdělávání nestala živnou půdou pro násilný extremismus či také může rozvíjet odolnost žáků vůči přijetí extremistických myšlenek (UNESCO, 2017).

Ve školním prostředí se žáci mění a formují, a proto lze tyto procesy určitým způsobem záměrně ovlivňovat, nejčastěji formou konkrétních činností, kterým se mají žáci věnovat. Určitá vlastnost daného žáka se může vyvíjet prostřednictvím takové činnosti, která klade důraz právě na rozvoj této určité vlastnosti (Čáp, 1993, s. 298-300).

Empirické šetření autora Fanta (2014) zkoumalo vztah mezi politickým extremismem a věkem. Bylo zjištěno, že s rostoucím věkem se jedinci v politickém spektru zařazují dále od středu, tedy blíže k politickému extremismu. To s sebou přináší nutnost realizace určitých preventivních akcí, a to včetně edukace (Fanta, 2014).

„Školství je oblastí, na kterou se z pochopitelných důvodů upírá v prevenci sociálních deviací největší pozornost. Zároveň jsou zde nejmarkantněji viditelné dvě základní linie preventivní činnosti v oblasti rizikových jevů. Na jedné straně je to kvalitní vzdělávání

učitelů a dalších pedagogických pracovníků, na straně druhé prevence cílená na žáky a žákovské kolektivy.“ (Holas, 2013, s. 135)

Už ve vyšších ročnících základních škol a zejména na středních školách je nutné věnovat pozornost problematice extremismu a nějakým způsobem pracovat se sympatizanty extremismu z řad studentů, případně realizovat preventivní opatření, aby nedocházelo ke vstupu do extremistických skupin. Ve většině případů jde o práci s dospívajícími, kteří v rámci revolty a odporu k autoritám či hledání vlastního světonázoru mohou začít sympatizovat s některým extremistickým hnutím či ideologií (Zeman, 2022).

V oblasti preventivního působení na žáky v rámci prevence extremismu se často diskutuje o tom, že plošné projekty primární prevence mají pouze spornou účinnost. Není však vhodné provádět jejich eliminaci, ale musí být spíše cíleně realizované v oblastech s nejvíce ohrožených etnickým napětím a s tím souvisejícím tíhnutím mládeže k extremistickým postojům. Zároveň je nutné pozornost zaměřit na ty typy škol, jejichž žáci jsou podobnými tendencemi silněji ohroženi (Holas, 2013, s. 136-137).

Výzkum Ústavu pro studium totalitních režimů a Sociologického ústavu v roce 2018 zjistil, že mezi občany České republiky (kteří začali navštěvovat základní školu koncem devadesátých let minulého století či později) existuje stále řada předsudků vůči menšinám. Povinné školní vzdělávání tedy nevede k tomu, aby se míra předsudků snižovala. Programy tolerance a vzdělávací aktivity v tomto směru nejsou účinné. Důvodem může být neschopnost učitelů reagovat na extremistické postoje studentů či přílišné zaměření na tvorbu výukových materiálů, jež však nejsou podpořené programy založenými na rozvoji určitých kompetencí. Podstatná je zejména komunikace v rámci třídy a školy (ČTK, 2018).

Odborná studie autorky Afzal (2021) zkoumala názory pakistánských a nigerijských obyvatel na teroristické skupiny Taliban a Boko Haram. Jak bylo zjištěno, výskyt extremismu u obyvatelstva má přímou souvislost se vzdělávacím systémem. V Pákistánu jsou učební osnovy, zákony či politická rozhodnutí v souladu se světonázorem, který zastávají i teroristické skupiny, což potom vede k větší inklinaci obyvatel těchto zemí k extremismu a terorismu. Zejména pákistánský formální vzdělávací systém je prostředkem, jenž slouží k předávání neobjektivního, jednostranného pohledu na svět,

z kterého Pákistán vychází jako oběť a vinu za jeho problémy nese zbytek světa. Ve středoškolských učebnicích jsou například informace bez zdrojů, jednostranného charakteru obsahující polopravdy a omyly. Kritické myšlení ve výuce zcela chybí. Výsledkem je situace, že když se Pákistánci setkají s extremistickou propagandou, tak jí uvěří. V severní Nigérii je podpora teroristické organizace Boko Haram rozšířená z důvodu stížností místních obyvatel na zavedený západní vzdělávací systém, který je chápán jako nedostatečně reprezentativní a zodpovědný za zaostalost severu (protože byl po získání nezávislosti v rámci federativního zřízení Nigérie vnucen nezalému obyvatelstvu). Tímto se prokazuje vysoký vliv formálního vzdělávání na případnou podporu terorismu a extremismu (Afzal, 2021).

V České republice lze hovořit o tom, že se často vyskytují problémy v oblasti prevence extremismu ve školním prostředí: *„Již v osmé třídě se někteří žáci dostávají, zejména v souvislosti s takzvaným obdobím protestu, do styku s problematikou extremismu. Chybí jim však informace týkající se některých historických mezníků, souvisejících zejména s nástupem bolševiků v Rusku, nástupem fašistů v Itálii a nacistů v Německu. Již vůbec nelze hovořit o kvalitě osnov v souvislosti se zločiny komunismu. Co se týče vztahu historie a současného stavu ve společnosti v návaznosti na hrozby extremismu, dochází tak k absolutní nevědomosti. Mladý člověk si v období puberty většinou neuvědomuje, že některé jeho kroky a projevy mohou být právně stíhatelné.“* (Lebeda, 2012)

Podstatná je však i oblast vzdělávání pedagogických pracovníků v rámci prevence výskytu extremismu ve školách. V oblasti vzdělávání pedagogických pracovníků se v rámci prevence extremismu na školách uplatňuje třístupňová organizace. Působí zde krajší metodici prevence, metodici při pedagogicko-psychologických poradnách pověřených obcí a školní metodici prevence. Na každé z těchto úrovní je nutné průběžně vzdělávat o nových trendech rizikového chování, včetně oblasti extremismu. Dále má docházet ke vzdělávání jednotlivých pedagogů, a to nikoliv plošně, ale diferencovaně s ohledem na typ školy a region (Holás, 2013, s. 135-136).

Pravidla komunikace s mládeží o extremismu

Komunikace s mládeží o extremismu nesmí probíhat pod nátlakem a silou, ale musí jít o rovnocenný dialog osobností, které se navzájem uznávají a mají toleranci

ke svým názorům a postojům. U pedagogů je nutné zajistit důkladnou přípravu. Za prvé je nutné získat dostatečné znalosti o samotné ideologii a současné podobě daného extremistického hnutí a tématech, které aktuálně toto hnutí řeší. Za druhé se musí pedagog připravit na vysoce konfrontační situaci, což lze například prostřednictvím zodpovězení těchto otázek:

- Jaká je moje vlastní zkušenost s tímto tématem?
- Jak se mě toto téma osobně dotýká?
- Co ve mně úzký kontakt s tímto tématem vyvolává?
- Jaké znalosti mám? Jaké znalosti si musím doplnit? (Zeman, 2022)

Při komunikaci s mládeží sympatizující s extremismem je nutné pracovat s celou skupinou, nikoliv pouze s konkrétními jedinci. Do debat a práce s tímto tématem by se měla zapojit celá třída. V kvalitně připraveném programu má dostat každý žák prostor k vyjádření svého názoru, zároveň se musí cítit bezpečně a nemít strach, že by za svoje názory byl následně nějakým způsobem potrestán (Zeman, 2022).

Při diskuzi a dialogu o extremismu v prostředí středních škol je vhodné dodržovat následující doporučení, která vychází z německé učebnice *Gegen Rechtsextremismus*:

- Pokládání otevřených otázek, které umožňují získání podrobnější odpovědi (než ano x ne).
- Zamezit změně tématu – diskuze by se měla vztahovat ke stejnému tématu. Zastánci extremistických názorů mohou často měnit téma.
- Zůstat klidný – v případě, kdy se druhá strana komunikace dostane do emočního vypětí, je nutné stále zachovávat klid a mluvit tiše, včetně nonverbální komunikace. Zvyšování hlasu nepodporuje důvěryhodnost.
- Vyhybat se hlavnímu řečníkovi – diskuze je vedena se skupinou, nikoliv s jednotlivcem, a proto je nutné zapojovat i ostatní. Je nutné působit zejména na nerozhodnuté, kteří poslouchají a zatím nemají pevný názor na celou problematiku.
- Pracovat s humorem – je možné reagovat s humorem a sebeironií, vyprávět veselé příběhy k tématu, zážitky.

- Argumentovat na osobní rovině – velmi často je diskutováno o okolnostech, které ve skutečnosti nikoho nepotkaly, a proto je nutné zkoumat, jestli diskutující popisuje svoje zážitky nebo zážitky, o kterých se dozvěděl z doslechu.
- Upozorňovat na důsledky – pokud se v diskuzi objeví názory, které mohou naplňovat podstatu trestného činu podněcování k nenávisti, tak je nutné na toto mladistvé upozornit, včetně důsledků v trestněprávní rovině.
- Odmítat zjednodušení – téma nelze zjednodušovat, a tedy je nutné odmítnout zjednodušování s tím, že svět je komplexní. Je možné souhlasit s určitými aspekty, ale zároveň upozorňovat na další.
- Nemoralizovat – není vhodné mladistvé morálně odsuzovat. Je nutné zůstat věcným a zdůvodňovat svoje stanoviska (Zeman, 2022).

Výzkum Bonnell et al. (2011) se zaměřil na identifikaci postupů ve výuce, které mají potenciál fungovat jako intervence v budování odolnosti vůči extremismu u žáků a studentů. Jako klíčové pro dosažení úspěchu se dle výsledků studie jeví:

- Navázání dialogu, který respektuje charakteristiky studentů a žáků a umožňuje pozitivní interakci.
- Vytvoření bezpečného prostoru pro dialog a pozitivní interakci.
- Vybavení žáků a studentů odpovídajícími schopnostmi, tj. dovednostmi, znalostmi, porozuměním a informovaností (Bonnell et al., 2011).

Navázání dialogu, který respektuje charakteristiky studentů a žáků a umožňuje pozitivní interakci

V rámci dialogu se studujícími je nutné definovat konkrétní a jasné cíle diskuze a výstupy diskuze, a to ve spolupráci se studujícími. Tímto dochází k posílení jejich pocitu odpovědnosti a k udržení zájmu o účast v diskuzi. Intervence nejlépe fungují, když se soustředí na mladé lidi, ale také je mladí lidé vedou (například mladší učitelé). Kvalitně navržená diskuze je pro účastníky často příjemná a liší se od běžné výuky ve třídě, protože široce využívá diskuzi a skupinová cvičení (Bonnell et al., 2011).

Vytvoření bezpečného prostoru pro dialog a pozitivní interakci

K tvorbě kvalitního dialogu je nutné vytvořit „bezpečný prostor“ pro všechny účastníky diskuze, kdy i vyjádření se ke kontroverzním tématům bude pro účastníky možné a bezproblémové. Je nutné se s účastníky dohodnout na základních pravidlech. Například pro případy, kdy zazní extremistické názory či urážky. Vedoucí diskuze je nesmí ignorovat ani ihned odsuzovat, musí o nich být diskutováno (Bonnell et al., 2011).

Vybavení žáků a studentů odpovídajícími schopnostmi, tj. dovednostmi, znalostmi, porozuměním a informovaností

Studující musí mít schopnosti se do diskuze zapojit, aby si z toho odnesl ponaučení. Cílem je zajistit, že mladí lidé budou mít lepší schopnost zvládat životní problémy a výzvy, využijí kritické myšlení a budou mít schopnost vytvořit si vlastní názor. Dosažení takové ambice vyžaduje vybudování osobní odolnosti a pozitivního pocitu identity (Bonnell et al., 2011).

Význam pedagogů v rámci prevence a edukace

Pedagogové jsou v přímém kontaktu s mladými lidmi a mohou hrát hlavní roli v prevenci extremismu na školách. V rámci přímého kontaktu mohou být vzorem, nositelem změny a prostředníkem, který podporuje dialog a vytváří prostor pro vzájemný respekt. Zároveň mohou jako první identifikovat příznaky radikalizace vedoucí k násilí a zmírnit jejich působení prostřednictvím různých postupů, zejména diskuze. V neposlední řadě mohou pedagogové působit jako článek mezi školou, rodinami a širší komunitou, aby zajistili, že všechny zainteresované strany budou usilovat o společný cíl, kterým je podpora a pomoc ohroženým žákům (UNESCO, 2017).

Pedagog má tedy řadu možností, jak realizovat prevenci vůči extremismu u žáků a studentů, například se může v problematice sebevzdělávat, včetně procvičení argumentačních dovedností. Významnou roli může hrát i jeho neformální autorita a charisma. Složitě je prosazování pedagogických protiextremistických postupů tehdy, když extremismus podporuje rodina studenta, jeho partner, vlivní vrstevníci či vzory mladých lidí (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2022).

Význam kurikula, školního vzdělávacího programu v rámci prevence a edukace

Podstatnou roli při prevenci a řešení extremismu ve školním prostředí hrají i kurikulární dokumenty. Kurikula k prevenci extremismu se musí zaměřovat na zajištění toho, aby zamýšlené a vyučované osnovy byly inkluzivní a rozvíjely klíčové vlastnosti studujících, které jsou základem vzdělávání ke globálnímu občanství, tj. informovanost a kritická gramotnost, sociální integrace a respekt k rozmanitosti, etická odpovědnost a angažovanost. V tomto je velmi důležitá pozice ředitelů škol, kteří musí vytvořit vhodné podmínky k realizaci kurikula (UNESCO, 2017).

Základním nástrojem pro práci s extremismem na středních školách by měl být školní vzdělávací program (ŠVP). Jeho charakter a účel vytváří kvalitní prostor pro tvorbu pravidel určujících, jak mají zaměstnanci školy postupovat v případě výskytu extremistických ideologií u žáků školy. Každá střední škola má mít jasně a srozumitelně nastaveno, co mají pedagogové dělat v případě, že se u žáků objeví projevy extremismu či dalších negativních jevů. K dalším dokumentům, které mohou v tomto doplňovat školní vzdělávací program, patří například etické kodexy, kodexy studenta, školní řády (Zeman, 2022).

Příklady vzdělávacích aktivit na středních školách

Ústav pro výzkum totalitních režimů pořádá například kurzy pro pedagogy, které jsou určeny ke zlepšení kvality výuky vysoce citlivých historických témat ve školách. Tímto kurzem projde ročně přes 600 učitelů (ČTK, 2018).

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže pro roky 2019-2027 a problematika extremismu

Tato strategie je klíčovým strategickým dokumentem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, která tvoří rámec politiky primární prevence rizikového chování. Cílem je prostřednictvím efektivního systému primární prevence, která funguje na základě komplexního působení všech na sebe vzájemně navazujících subjektů, snížení míry rizikového chování u dětí a mládeže a minimalizace jeho vzniku (Ministerstvo vnitra, 2021a).

Problematicke prevence přítomnosti extremismu, rasismu, xenofobie, antisemitismu v prostředí českých škol se věnuje i metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2022).

V prostředí středních škol se problematice extremismu věnuje oblast společenskovedního vzdělání, tj. tematický okruh Člověk jako občan, kde se vyskytují rámcové vzdělávací programy, jejichž cílem je pochopení podstaty a společenské nebezpečnosti radikalismu a extremismu, orientace se v současné české extremistické scéně a její symbolice. Rámcový vzdělávací program zohledňuje potřeby a možnosti žáků středních škol a je v souladu s didaktickými postupy vzdělávání ve věkové skupině studentů středních škol (Ministerstvo vnitra, 2021a).

V oblasti všeobecné specifické primární prevence extremismu se školám doporučuje realizovat edukaci o demokratických hodnotách a principech lidských práv a tolerance, vést výuku o extremismu a negativních souvisejících s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie, antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů, dále je vhodné pořádat debaty s angažovanými osobami, jako jsou oběti extremistických útoků. Dále se nabízí možnost využití životních příběhů a uměleckých děl. Specifické formy prevence je pak vhodné zvolit dle vztahu k již působícím extremistům a jejich strukturám ve škole. Mezi vhodné a doporučené postupy patří:

- Identifikace hloubky extremistického přesvědčení či rasistických, xenofobních a antisemitských postojů u jednotlivců a identifikace jejich případných vazeb na extremistickou scénu mimo školní prostředí.
- Identifikace rozšíření extremistických postojů v kolektivu, ve třídě, ve škole.
- Diskuze o problémech souvisejících s uvedenými postoji za účelem identifikace jejich příčiny.
- Nabídka alternativních volnočasových aktivit.
- Zaměření výuky na tyto problémy.
- Okamžité a razantní vystoupení proti projevům intolerance mezi žáky.
- Pozvání expertů k diskuzi se žáky/studenty.

- Informování rodičů, pokud došlo k identifikaci hluboce zakořeněných postojů a nabídnutí spolupráce při jejich řešení.
- V případě závažných projevů (zejména při násilí) je nutné informovat bezpečnostní složky (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2022).

V praxi se lze setkat i s nevhodnými přístupy, které nemohou vést k dosažení žádoucího efektu při zajišťování prevence proti extremismu. Jde o následující:

- Moralizování a skandalizace, aniž by došlo k obeznámení s problematikou výskytu extremismu u mládeže.
- Okamžité vyhrožování tresty a zákonnými postihy v případě kontroverzních názorů v rámci běžné diskuze.
- Neprozkoumání motivace lidí k určitému jednání, které se může jevit jako extremistické, i když ve skutečnosti takové není.
- Převzetí extremistických názorů do výuky a argumentace za účelem zalíbení se extremisticky orientované mládeži (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2022).

1.2.2 Prevence teroristického útoku formou ochrany měkkých cílů na středních školách

Za měkké cíle se v problematice terorismu považují místa, která mohou být pro teroristické organizace atraktivní jako cíl útoku. Jde zejména o různá veřejná prostranství, dopravní prostředky městské hromadné dopravy, místa s vysokou koncentrací osob, kulturní a společenské objekty, sportovní haly a události, zdravotnická zařízení, komunitní centra apod. (Vegrichtová, 2019, s. 124).

Dle statistických údajů bylo v Evropě mezi roky 1998 až 2014 realizováno či připravováno celkem 5 297 útoků, z toho celkem 53 % směřovalo na měkké cíle. To je dáno právě jejich povahou. Například pro islamistické teroristické organizace je každý člověk, který s jejich ideologií nesouhlasí, automaticky nepřítel, a tedy i měkkým cílem (Brodcová, 2017).

Opakem měkkých cílů jsou tzv. tvrdé cíle, což zahrnuje kvalitně chráněné a střežené objekty typu státních objektů, vojenských objektů, objektů bezpečnostních složek či

některé dobře chráněné a střežené nestátní či komerční objekty (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

Z pohledu útočníků atraktivitu měkkých cílů zvyšují kritéria jako otevřenost pro veřejnost, přítomnost a kvalita bezpečnostního personálu, množství a koncentrace osob, přítomnost Policie České republiky či obecní (městské) policie, přítomnost médií, symboličnost cíle (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

Tereza Šternová (vedoucí analytička pražského Soft Targets Protection Institute) definuje jako měkký cíl: *„místa s větším množstvím osob a slabým zabezpečením proti násilným útokům. Jsou jimi typicky dopravní nádraží, turistické atrakce nebo větší akce pro veřejnost. V širší definici považujeme za měkký cíl i školy, nemocnice nebo plovárny. Z hlediska aktuální hrozby teroristických útoků však pracujeme zejména s místy, která mají symboliku západního způsobu života, případně jde o mezinárodní dopravní cíle.“* (Brodcová, 2017)

Školy a školská zařízení patří mezi typické měkké cíle, kterým je nutné zajišťovat ochranu. Přítomnost dětí, jejich mimořádná zranitelnost a hodnota, jakou děti představují pro celou společnost, z nich vytváří potenciální cíl teroristických aktivit. Teroristické útoky ve školách jsou vnímané jako jedny z nejzávažnějších. Historické zkušenosti poukazují nejen na možné útoky ze strany teroristických organizací, ale také teroristické útoky organizované studujícími. Školy a školská zařízení zároveň patří mezi objekty, jež je složité efektivně zabezpečit (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

Školská zařízení mají ve většině případů problémy s aplikací bezpečnostních opatření, a to z toho důvodu, že nedisponují finančními zdroji pro jejich realizaci. Na druhou stranu jsou to však právě školy, kde existuje vyšší riziko ohrožení objektu terorismem, protože se zde nachází zranitelná skupina dětí a mládeže (Apeltauer et al., 2019).

Nejvyšší kontrolní úřad České republiky (2022) na základě svojí kontroly konstatoval, že systém ochrany měkkých cílů v České republice nefunguje optimálně a efektivně. Peněžní prostředky státu nejsou na tuto oblast vynakládány účelně a hospodárně. To se projevilo i nedostatky v oblasti zlepšení ochrany měkkých cílů ve školách a

školských zařízeních. Například nedošlo k vyčerpání všech disponibilních dotačních prostředků v této oblasti apod. (Nejvyšší kontrolní úřad, 2022).

Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017 až 2020

Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017 až 2020 se orientuje na tvorbu národního systému ochrany měkkých cílů, která by přispěla k flexibilní, komplexní a rychlé reakci na hrozbu útoků na měkké cíle, která může plynout se situace v zahraničí či v České republice. Kromě toho lze prostřednictvím národního systému ochrany měkkých cílů dosáhnout stavu, kdy bude velká část potenciálních měkkých cílů připravena reagovat čili případné hrozby budou násobně nižší, než kdyby k přípravě nedošlo (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

„Ochrana měkkých cílů vyžaduje zcela specifický přístup při zabezpečení a nelze zde aplikovat metody ochrany kritické infrastruktury, případně osobní ochrany. Na koncepční úrovni to tedy vyžaduje nastavit spolupráci mezi státem, obecní samosprávou a soukromými subjekty. Na taktické úrovni to pak znamená nové výcvikové metody pro policii, nový způsob komunikace s veřejností, identifikace prioritních měkkých cílů a jejich postupné z odolňování.“ (Brodcová, 2017)

V České republice jsou měkké cíle ve většině případů chráněné nedostatečně. To má celou řadu příčin. Jako problematická se jeví zejména dobrovolnost v rámci zajištění ochrany měkkých cílů. Měkké cíle nelze ochránit pouze policií, ale vždy je nutná aktivní spolupráce samotných subjektů, které se na určitém ohroženém místě vyskytují (Brodcová, 2017).

ČSN 73 4400 – Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení

Problematikou zajištění ochrany škol se zabývá i česká technická norma ČSN 73 4400 – Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení. Dále se mohou školy inspirovat metodikou Ministerstva vnitra Základy ochrany měkkých cílů (Ministerstvo vnitra České republiky, 2017).

Česká státní norma plní cíle v podobě usnadnění identifikace a vyhledání bezpečnostních rizik ve školách, dále v určení rizik, které jsou pro dané školské zařízení nejzávažnější,

zhodnocení současného stavu opatření k eliminaci definovaných rizik a pochopení postupů vedoucích k zajištění bezpečí (Ministerstvo vnitra České republiky, 2022c).

Metodiky ochrany měkkých cílů Ministerstva vnitra

Metodika ochrany měkkých cílů například školám doporučuje využít pedagogický dozor či školníky při zajišťování autorizace vstupu osob do školní budovy. Takové osoby je nutné poučit o pravidlech pouštění relevantních osob do prostorů školy (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Metodika ochrany měkkých cílů doporučuje seznamovat pracovníky s hrozbami, které se u daného měkkého cíle objevují a pravidelně opakovat základní bezpečnostní postupy. Je nutné vést evidenci konfliktních a podezřelých situací, přehled bezpečnostních incidentů a bezpečnostních závad. Ministerstvo vnitra doporučuje zejména:

- Nejméně jednou za rok realizovat bezpečnostní školení zaměřené na prevenci a postupy při bezpečnostních incidentech. Takové programy mohou obsahovat různé návčky bezpečnostních postupů, krizovou komunikaci, sebeobranu apod.
- Nejméně jednou za rok realizovat cvičení pro vedení organizace soustředící se na koordinaci postupu bezprostředně po bezpečnostním incidentu. Takové cvičení je velmi vhodné zkombinovat například s povinným požárním cvičením a zvýšit tím i jeho efektivitu.
- Problematiku bezpečnosti je nutné zahrnout do interních komunikačních materiálů za účelem udržování povědomí o bezpečnostních rizicích a prevence u zaměstnanců a návštěvníků (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Mezi základní doporučení pro zodolnění měkkých cílů dle Metodiky ochrany měkkých cílů Ministerstva vnitra patří:

- Identifikace bezpečnostních specifik – je nutné identifikovat, co má být chráněno, jaké činnosti a osoby, ale také identifikovat rizikové osoby a činnosti. Kdy panuje největší ohrožení během dne, měsíce, roku? Kdo má plnit bezpečnostní úkoly? Co už funguje? Dále je nutné specifikovat, na co má být zaměřena pozornost, na silné a slabé stránky.

- Metodické řešení bezpečnosti – metodický přístup umožňuje dosažení účelnosti, protože nejprve vede k ujasnění incidentů, které mají být řešeny, až následně k volbě opatření, které lze aplikovat. Cílem je eliminovat hrozby ve všech jejich fázích. Každé bezpečnostní opatření musí být jasné z hlediska jeho účelu, odpovědných osob, kontroly, edukace apod.
- Zapojení místního personálu – personál je vhodné zapojit do prevence, včasné identifikace ohrožujících situací a zmírnění dopadů bezpečnostních incidentů. Pokud nejsou k dispozici bezpečnostní pracovníci, je nutné identifikovat, jaké bezpečnostní úkoly má stávající personál vykonávat.
- Zaměření na primární prevenci a zmírnění dopadu – úkolem zde není eliminace útočnicků, ale maximalizace efektu preventivních opatření či včasné rozpoznání útoku a zmírnění dopadů útoku. Eliminaci útočníka má provádět policie či ozbrojená ostraha.
- Standardizace postupu – je nutné si připravit vlastní plán postupů pro bezpečnostně relevantní situace jako je ověření návštěv, kontrola dokladů, reagování na podezřelé situace atd. Dále jde o přípravu na evakuaci (ať už ven či dovnitř).
- Příprava vlastního koordinačního plánu pro management – krizová situace je mimořádně stresová, a proto je vhodnější různá rozhodnutí stanovit dopředu. Zodpovědnost za jednotlivé oblasti musí být rozdělena mezi několik osob a jejich postup musí být koordinován.
- Zvýšení bezpečnostního povědomí – zejména u zaměstnanců a přítomných osob. Je vhodné pravidelně připomínat pravděpodobné incidenty a probrat postup reakce, včetně procvičování postupů.
- Spolupráce s místním oddělením Policie České republiky a obecní policií – či s dalšími složkami integrovaného záchranného systému. Je vhodné pozvat jejich zástupce na prohlídku a zhodnocení objektu, zapojit je do přípravy akcí a vyhodnocení ohroženosti, informovat je o mimořádných událostech apod.
- Realizace autorizace vstupu a kontroly osob, zaměření se na detekci násilného úmyslu, nikoliv pouze na nalezení zbraní – je nutné vědět, kdo a s jakým záměrem je pouštěn do budovy a zda osoba nevykazuje podezřelé znaky.

- Řešení i v prostoru v okolí měkkého cíle – v rámci ochrany měkkých cílů je nutné chránit i celou lokalitu, nikoliv pouze jednotlivé objekty a organizace. To se vztahuje zejména k měkkým cílům, které jsou blízko u sebe či tvoří jeden celek (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Konzultace s policií

S pracovníky policie lze konzultovat veškerá plánovaná či přijatá bezpečnostní opatření pro ochranu měkkých cílů, což je dáno tím, že právě policie je nezbytnou součástí ochrany měkkých cílů a její role nemůže být při řešení ochrany opomíjena či nahrazena jiným subjektem. Kromě primární role v podobě zásahu proti násilnému útoku hraje podstatnou roli i v rámci prevence (Apeltauer et al., 2019).

Cvičení a projekty bezpečnosti měkkých cílů

V prostředí některých středních škol dochází například k realizaci cvičení se zásahem speciálních policejních jednotek a střelbou, které simulují teroristický útok, a to v rámci programu AMOK. Cílem programu je vytvořit expertní bezpečnostní tým, který by v České republice systematicky a dlouhodobě učil pedagogy a děti, jak přežít při případném skutečném útoku ve školských zařízeních. Bezpečnostní expert Vladimír Jelínek potvrzuje, že jde o přínosný program, protože bezpečnostních hrozeb přibývá, a tedy je nutné být připraven i na vznik této hrozby (Vokurka, 2022).

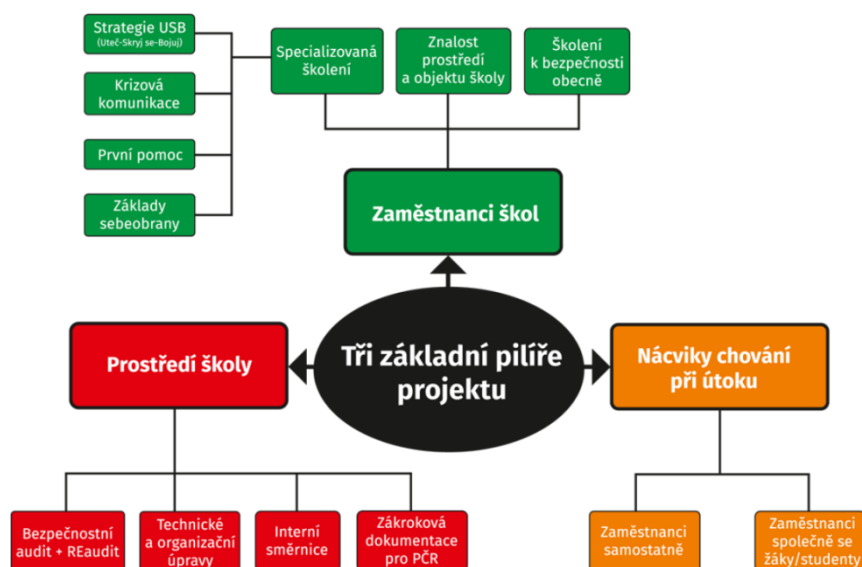
V rámci dotačního podprogramu Ochrana a zabezpečení škol a školských zařízení jako možných měkkých cílů bylo v České republice přes 65 škol (Nejvyšší kontrolní úřad, 2022).

Dále například Jihočeský kraj realizoval projekt Ozbrojený útočník ve škole. Cílem projektu bylo realizovat různá preventivní opatření, která mají vést ke snížení pravděpodobnosti výskytu hrozby ozbrojeného útočníka ve školním prostředí. Šlo o sérii různých aktivit, včetně spolupráce se školami. Výstupem pak byla definice strategie ochrany měkkých cílů ve škole, která byla založena na třech vzájemně propojených a fungujících pilířích. Šlo o následující:

- Zaměstnanci školy – pracovníci školy zodpovídají za jim svěřené žáky a studenty, a to i v průběhu mimořádné události. Z tohoto důvodu musí mít dostatečné znalosti pro vyřešení mimořádné situace.
- Prostředí školy – každá škola má svá prostorová specifika, která je nutné dokonale poznat, aby došlo k bezchybnému vyřešení mimořádné situace. Zároveň je nutné, aby škola měla nastavené funkční bezpečnostní a organizační opatření proti vniknutí neoprávněné osoby, a aby s těmito pravidly byli její zaměstnanci seznámeni a v praxi je dodržovali.
- Návčky chování při útoku (strategie uteč – skryj se – bojuj) – školy musí uvedené dva pilíře integrovat do souvislého celku (viz následující obrázek), aby mohlo dojít ke správné reakci v případě útoku. Zároveň je nutné, aby pravidelně prověřovali, revidovali a aktualizovali svá bezpečnostní a režimová organizační opatření (Jihočeský kraj, 2017).

Následující obrázek popisuje strategii ochrany měkkých cílů ve škole, resp. její prvky a pilíře dle uvedeného projektu Jihočeského kraje.

Obrázek 1 Strategie ochrany měkkých cílů ve škole

Zdroj: Jihočeský kraj, 2017

Projekt Bezpečná škola je určen k zajištění aktivit situační prevence za účelem znesnadnění spáchání trestného činu, zvýšení rizika dopadení a potrestání a minimalizace zisků z trestné činnosti. Na realizaci tohoto projektu poskytuje Ministerstvo vnitra České republiky dotační prostředky. Jedním z klíčových úkolů tohoto projektu je řízení bezpečnostních rizik ve školách (Ministerstvo vnitra České republiky, 2022c).

2 Praktická část

Praktická část práce se zabývá popisem realizace kvantitativního výzkumu, analýzou a interpretací dat získaných primárním sběrem, dále komparací teoretických a empirických zjištění. V závěru je provedena diskuze a jsou shrnuty klíčové výsledky práce.

2.1 Metodologický postup

V rámci primárního sběru dat došlo k využití následujícího metodologického postupu. Bylo nutné definovat výzkumný problém, z kterého byl následně odvozen cíl práce. Toto vedlo i k sestavení výzkumných otázek, dotazníku a rozhodnutí o způsobu výběru respondentů atd.

Výzkumný problém

V rámci zpracování předcházejících částí práce se nepodařilo získat dostatečně aktuální a relevantní informace ke splnění cíle práce, a proto je nutné přistoupit k primárnímu sběru dat formou kvantitativního výzkumu. Problematika extremismu a terorismu je v odborných zdrojích popsána poměrně široce a je reflektován i význam vzdělávání v rámci prevence těchto jevů. Situace na českých středních školách však není předmětem žádných empirických výzkumů či šetření (kromě závěrečných prací vysokoškolských studentů). Pro splnění cíle práce je tedy nutné realizovat primární sběr dat mezi středními školami, tj. zejména pedagogickými pracovníky a řediteli středních škol.

Cíl kvantitativního výzkumu

Cílem kvantitativního výzkumu je získat informace o praktickém přístupu ředitelů a pedagogických pracovníků českých středních škol k problematice prevence extremismu a terorismu na středních školách, a to včetně ochrany měkkých cílů.

Výzkumná metoda

Za účelem splnění cílů výzkumu a zodpovězení výzkumných otázek je zvolena kvantitativní metoda sběru dat formou písemného elektronického dotazování. Kvantitativní forma sběru dat se jeví jako velmi vhodná, protože umožňuje poměrně rychlé oslovení respondentů z různých krajů České republiky, a to cíleným způsobem. I náklady na využití této formy dotazování jsou velmi nízké.

Mezi výzkumné otázky se řadí:

- Jakým způsobem reflektují české střední školy problematiku extremismu a terorismu? Tato výzkumná otázka se zaměřuje na zhodnocení přístupu českých středních škol k problematice extremismu a terorismu. To zejména ve smyslu prevence před těmito jevy, včetně ochrany měkkých cílů.
- Jaká preventivní opatření se vydávají na ochranu žáků před extremismem a terorismem? Záměrem této otázky je identifikovat konkrétní opatření, která jsou vydávána na ochranu žáků před extremismem a terorismem na tuzemských středních školách. Z hlediska extremismu jde zejména o metody prevence před vznikem extremistických názorů či řešení těchto názorů. U terorismu je řešena i otázka konkrétní a fyzické ochrany před případnými teroristickými útoky.
- Dochází k vynaložení dostatku prostředků pro prevenci extremismu a terorismu na středních školách? Střední školy pracují s omezenými zdroji, a proto je nutné řešit i otázku dostatečnosti vynakládaných prostředků na prevenci extremismu a terorismu. Tato otázka se tedy zaměřuje na zhodnocení aktuálního vnímání dostatečnosti či nedostatečnosti vynakládaných prostředků, a to pohledem respondentů.

Nástroj sběru dat a vzor dotazníku

Nástrojem sběru dat byl dotazník, který sestával z uzavřených a otevřených otázek. Obsah dotazníku byl rozdělen na tři části, tj. oddíly otázek. První oddíl otázek byl určen pro pedagogické pracovníky, kdy se týkal prevence extremismu mezi studujícími. Druhý oddíl byl určen pro ředitele středních škol a jeho obsahem byla problematika ochrany střední školy před rizikem teroristického útoku (resp. problematika ochrany měkkých cílů ve škole). Třetí oddíl obsahoval závěrečné otázky a vyplňoval jej ředitel školy. Celkově dotazník sestával z 23 otázek, jejichž podoba byla uzavřená, otevřená či kombinovaná.

Vzor dotazníku je následující:

Oddíl otázek – Prevence extremismu mezi studujícími

1) Zařazujete prevenci extremismu do výuky (označte všechny varianty, které u Vás platí)?

- Ano, přímo v rámci kurikula, školního vzdělávacího programu
- Ano, formou různých projektů prevence a osvěty, diskuzí s experty
- Ano, formou propagace mimo výuku (například rozdávání letáků, informace na webu apod.)
- Ne (napíšte proč) _____

2) Jaká témata aktuálně řešíte v rámci prevence extremismu mezi studujícími (označte všechna, která řešíte)?

- Ruská agrese na Ukrajině
- Rozdělování české společnosti
- Vytváření napětí, strachu
- Vytváření nedůvěry v demokracii
- Vystoupení ČR z NATO a EU
- Problematika ochrany menšin, rasismu, antisemitismu
- Jiná (napíšte) _____

3) Která pravidla při diskuzi a dialogu o extremismu dodržujete (označte všechny, které dodržujete, pokud se takové diskuze jako pedagog účastníte):

- Pokládání otevřených otázek
- Zamezení změně tématu
- Klidný postoj bez emocí
- Vedení diskuze se všemi, nikoliv několika žáky
- Využití humoru
- Argumentace na osobní rovině
- Upozorňování na důsledky
- Odmítání zjednodušování témat

- Nemoralizování

4) Vynakládané finanční prostředky školou na prevenci extremismu jsou dle Vás:

- Určitě dostačující
- Spíše dostačující
- Neutrální stanovisko
- Spíše nedostačující
- Určitě nedostačující

5) Vynakládané nefinanční prostředky (např. časové, administrativní, personální) na prevenci extremismu jsou dle Vás:

- Určitě dostačující
- Spíše dostačující
- Neutrální stanovisko
- Spíše nedostačující
- Určitě nedostačující

6) Vzděláváte se v oblasti výuky prevence proti extremismu?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Neutrálně
- Spíše ne
- Určitě ne

7) Máte zkušenost s některým z těchto jevů ve škole (označte všechny, s kterými jste se setkal) v posledním roce?

- Verbální a fyzické útoky na spolužáky, zaměstnance, návštěvníky školy kvůli politickým názorům, náboženství, etniku, sociální třídě

- Zpochybňování oficiálního výkladu historie a soudobého pojetí demokracie ve prospěch extremismu
- Agitace ve prospěch extremistických skupin
- Využití školního vzdělání a výcviku pro nabytí znalostí, dovedností a schopností pro bezprostřední využití na extremistické scéně
- Využití školních prostor, zařízení a přístrojů ve prospěch extremismu
- Zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu

8) Dostatečné znalosti o samotné ideologii a současné podobě daného extremistického hnutí a tématech, ať můžu na žáky preventivně působit:

- Určitě mám
- Spíše mám
- Neutrální hodnocení
- Spíše nemám
- Určitě nemám

9) Celou oblast prevence extremismu v českém školním prostředí hodnotíte jako:

- Určitě účinnou
- Spíše účinnou
- Neutrální hodnocení
- Spíše neúčinnou
- Určitě neúčinnou

10) Jaké postupy využíváte v prevenci extremismu:

- Identifikace hloubky extremistického přesvědčení
- Identifikace vazeb studentů na extremistickou scénu mimo školní prostředí
- Identifikace rozšíření extremistických postojů v kolektivu, ve třídě, ve škole
- Nabídka alternativních volnočasových aktivit studentům, kteří mají extremistické názory

- Okamžité a razantní vystoupení proti projevům intolerance mezi žáky
- Informování rodičů, pokud došlo k identifikaci hluboce zakořeněných postojů a nabídnutí spolupráce při jejich řešení
- Informování policie

11) Na škále označte míru souhlasu či nesouhlasu s tvrzením:

Škála: 1 = Určitě ano x 2 = spíše ano x 3 = neutrálně x 4 = spíše ne x 5 = určitě ne

V případě teroristického útoku:

- Vím, co a koho mám chránit
- Vím, kdo plní bezpečnostní úkoly
- Vím, jaká jsou bezpečnostní opatření
- Vím, jaké úkoly mám z hlediska bezpečnosti plnit
- Vím, jestli se mám snažit zlikvidovat útočníka
- Vím, jak poznat osobu vykazující podezřelé znaky

Oddíl otázek – Ochrana školy jako měkkého cíle před terorismem (vyplní ředitel školy)

12) Jaká opatření využíváte ve škole (označte všechna, která využíváte)?

- Zajištění autorizace vstupu osob do školní budovy
- Kamerový systém
- Konzultace s policií
- Bezpečnostní rámy
- Realizace bezpečnostních školení o prevenci a postupech při bezpečnostních incidentech
- Realizace cvičení koordinace postupu bezprostředně po bezpečnostním incidentu
- Zahrnutí problematiky bezpečnosti do interních komunikačních materiálů
- Zapojení se do projektů ochrany měkkých cílů
- Čerpání dotací na zlepšení ochrany měkkých cílů
- Jiná (napište)_____

13) Vynaložené finanční prostředky na ochranu studentů před teroristickým útokem jsou dle Vás:

- Určitě dostačující
- Spíše dostačující
- Neutrální stanovisko
- Spíše nedostačující
- Určitě nedostačující

14) Vynaložené mimo finanční prostředky (např. personální, časové, administrativní) na ochranu studentů před terorismem jsou dle Vás:

- Určitě dostačující
- Spíše dostačující
- Neutrální stanovisko
- Spíše nedostačující
- Určitě nedostačující

15) Vaše škola přikládá problematice terorismu a prevence terorismu:

- Určitě vysoký význam
- Spíše vysoký význam
- Neutrální význam
- Spíše nízký význam
- Velmi nízký význam

16) Vyhodnocení ohroženosti měkkých cílů bylo ve Vaší škole:

- Určitě provedeno
- Spíše provedeno
- Neutrální stanovisko, nevím
- Spíše neprovedeno
- Určitě neprovedeno

17) Krizový plán pro případ teroristického útoku ve Vaší škole:

- Existuje
- Neexistuje
- Nevím

18) Hodnocení pravděpodobnosti teroristického útoku?

- Určitě proběhlo
- Spíše proběhlo
- Neutrální stanovisko, nevím
- Spíše neproběhlo
- Určitě neproběhlo

19) Poučení zaměstnanců s ohledem na bezpečnost školy před teroristickým útokem?

- Určitě proběhlo
- Spíše proběhlo
- Neutrální stanovisko, nevím
- Spíše neproběhlo
- Určitě neproběhlo

20) Máte nějaký další komentář k problematice extremismu a terorismu v prostředí středních škol?

(otevřená otázka)

Oddíl otázek: závěrečné otázky

21) V jakém kraji působí Vaše škola?

- Hlavní město Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj

- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královéhradecký kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Zlínský kraj
- Olomoucký kraj
- Moravskoslezský kraj

22) Jaký je počet studentů ve Vaší škole?

- 0 až 100 studentů
- 101 až 500 studentů
- 501 a více studentů

23) Máte zájem o zaslání anonymizovaných výsledků?

- Ano (napište email _____)
- Ne

Výběr respondentů

Výběr respondentů byl záměrný. Bylo nutné oslovit ředitele středních škol, aby se podařilo získat relevantní informace o tom, jakým způsobem se střední školy staví k řešení rizik v podobě extremismu a terorismu. Dále bylo nutné oslovit pedagogické pracovníky, kteří přichází do kontaktu se studujícími, mohou je přímo ovlivňovat, a to včetně oblasti prevence extremismu a terorismu. Pedagogičtí pracovníci také zodpovídají za realizaci bezpečnostních opatření při případném teroristickém útoku, protože lze předpokládat, že v době jeho realizace budou v bezprostředním kontaktu se studujícími.

Osoba ředitele byla zvolena z toho důvodu, že nese primární odpovědnost za realizaci různých preventivních opatření proti terorismu a extremismu, a také rozhoduje o tom, jakým způsobem bude se studujícími o této problematice diskutováno, může ovlivňovat různé aktivity na toto téma, podporovat rozvoj kompetencí u pedagogických pracovníků apod. Jde tedy o relevantního respondenta, jenž má požadované kompetence k účasti v dotazníkovém šetření.

Výběr respondentů proběhl následujícím způsobem. Z internetové databáze středních škol (atlasskolstvi.cz) bylo náhodně vybráno deset středních škol, a to z každého kraje České republiky. Těmto středním školám byl odeslán email na uvedenou emailovou adresu (v databázi se nachází email jako jedna z kontaktních informací). Email obsahoval průvodní dopis a přílohu v podobě dotazníku, který byl určen pro pedagogické pracovníky a ředitele střední školy. Po vyplnění bylo nutné dotazník odeslat zpět tazateli. Průvodní dopis obsahoval žádost o vyplnění dotazníku, účel dotazníku, způsob vyhodnocení a práce s daty, dále garanci anonymity. Respondent také mohl uvést, jestli má zájem o zaslaní anonymizovaných a souhrnných výsledků kvantitativního šetření.

Pilotáž

Před zahájením sběru dat byla provedena tzv. pilotáž, tedy testování předpokládaného postupu sběru a interpretace za účelem odhalení případných problémů a nedostatků, které mohou nastat v rámci dalších fází šetření. V rámci pilotáže došlo k oslovení pěti respondentů. Vzhledem k tomu, že se neobjevil žádný problém, bylo možné přejít ke sběru dat, jejich analýze a interpretaci. Sběr dat proběhl od 1. 11. 2022 do 30. 11. 2022.

2.2 Analýza a interpretace dat

Analýza a interpretace dat je provedena prostřednictvím shrnutí absolutních a relativních četností jednotlivých výsledků, dále jednotlivých otevřených odpovědí. K těmto výsledkům je přiřazen i vlastní slovní komentář.

Oddíl otázek – Prevence extremismu mezi studujícími

1) Zařazujete prevenci extremismu do výuky (označte všechny varianty, které u Vás platí)?

- Ano, přímo v rámci kurikula, školního vzdělávacího programu
- Ano, formou různých projektů prevence a osvěty, diskuzí s experty
- Ano, formou propagace mimo výuku (například rozdávání letáků, informace na webu apod.)
- Ne (napište proč) _____

V první otázce bylo cílem zjistit, jestli dochází k zařazení prevence extremismu do výuky. Pedagogický pracovník v tomto případě může vycházet z konkrétních praktických zkušeností, tedy ze své pedagogické praxe. Jak vyplývá z výsledků, zahrnutí problematiky prevence extremismu do výuky probíhá různými formami. Přímo v rámci kurikula, školního vzdělávacího programu, je prevence extremismu zařazena u 42,62 % respondentů. Formu různých projektů prevence a osvěty, diskuzí s experty využívá 51,48 % dotazovaných. Způsob prevence extremismu propagací mimo výuku využívá 24,05 % respondentů. Existují však i případy, kdy nedochází k zařazení problematiky prevence extremismu do výuky, což popisuje 4,64 % respondentů. Jde však o názor pedagogických pracovníků, který neznamená, že se v dané škole nevěnuje prevenci extremismu pozornost.

Tabulka 3 Vyhodnocení otázky č. 1

Zařazujete prevenci extremismu do výuky?	Suma	Podíl
Ano, přímo v rámci kurikula, školního vzdělávacího programu	101	42,62 %
Ano, formou různých projektů prevence a osvěty, diskuzí s experty	122	51,48 %
Ano, formou propagace mimo výuku (například rozdávání letáků, informace na webu apod.)	57	24,05 %
Ne (napište proč) _____	11	4,64 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

2) Jaká témata aktuálně řešíte v rámci prevence extremismu mezi studujícími (označte všechna, která řešíte)?

- Ruská agrese na Ukrajině
- Rozdělování české společnosti
- Vytváření napětí, strachu
- Vyvolávání nedůvěry v demokracii
- Vystoupení ČR z NATO a EU
- Problematika ochrany menšin, rasismu, antisemitismu
- Jiná (napište) _____

Ve druhé otázce bylo záměrem zjistit, jaká témata aktuálně pedagogičtí pracovníci v oblasti extremismu mezi studujícími řeší. Dle výsledků jednoznačně převažuje problematika ochrany menšin, rasismu, antisemitismu, kterou označilo 90,30 % dotazovaných. Naopak aktuální témata extremistické scény v České republice nejsou příliš často řešena. Velmi aktuální problém v podobě ruské agrese na Ukrajině řeší se studujícími pouze 3,80 % respondentů. Problémy v podobě rozdělování české společnosti řeší 7,59 % dotazovaných, problém tvorby napětí a strachu 12,66 % respondentů, prvek vyvolávání nedůvěry v demokracii 17,30 % dotazovaných. Názory ohledně vystoupení ČR z NATO a EU řeší 21,10 % dotazovaných.

V rámci kategorie „jiné“ dotazované osoby zmiňují zejména problematiku postojů vůči uprchlíkům z Ukrajiny či uprchlíkům z jiných zemí, dále byla řešena i problematika podpory teroristických islámských skupin.

Tabulka 4 Vyhodnocení otázky č. 2

Jaká témata aktuálně řešíte v rámci prevence extremismu mezi studujícími?	Suma	Podíl
Ruská agrese na Ukrajině	9	3,80 %
Rozdělování české společnosti	18	7,59 %
Vytváření napětí, strachu	30	12,66 %
Vyvolávání nedůvěry v demokracii	41	17,30 %
Vystoupení ČR z NATO a EU	50	21,10 %
Problematika ochrany menšin, rasismu, antisemitismu	214	90,30 %

		%
Jiná (napište) _____	118	49,79 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

3) Která pravidla při diskuzi a dialogu o extremismu dodržujete (označte všechny, které dodržujete, pokud se takové diskuze jako pedagog účastníte):

- Pokládání otevřených otázek
- Zamezení změně tématu
- Klidný postoj bez emocí
- Vedení diskuze se všemi, nikoliv několika žáky
- Využití humoru
- Argumentace na osobní rovině
- Upozorňování na důsledky
- Odmítání zjednodušování témat
- Nemoralizování

Třetí otázka se zaměřila na identifikaci správné praxe vedení diskuze a dialogu o extremismu se studujícími. Jak vyplývá z výsledků, doporučované prvky nejsou ve všech případech dodržované a využívány. Nadpoloviční většina respondentů využívá pravidlo pokládání otevřených otázek, upozorňování na důsledky, odmítání zjednodušování témat, zamezování změn tématu, klidný postoj bez emocí, nemoralizování. Naopak v menší míře dochází k využití humoru, k argumentaci na osobní rovině či k vedení diskuze se všemi žáky (nikoliv pouze několika žáky). Implementací všech pravidel by však mohlo dojít ke zlepšení efektivity pedagogické práce v této oblasti.

Tabulka 5 Vyhodnocení otázky č. 3

Která pravidla při diskuzi a dialogu o extremismu dodržujete (označte všechny, které dodržujete, pokud se takové diskuze jako pedagog účastníte):	Suma	Podíl
Pokládání otevřených otázek	208	87,76 %
Zamezení změně tématu	147	62,03 %
Klidný postoj bez emocí	145	61,18 %
Vedení diskuze se všemi, nikoliv několika žáky	56	23,63

		%
Využití humoru	19	8,02 %
Argumentace na osobní rovině	29	12,24 %
Upozorňování na důsledky	214	90,30 %
Odmítání zjednodušování témat	210	88,61 %
Nemoralizování	159	67,09 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

4) Vynakládané finanční prostředky školou na prevenci extremismu jsou dle

Vás:

- Určitě dostačující
- Spíše dostačující
- Neutrální stanovisko
- Spíše nedostačující
- Určitě nedostačující

Záměrem čtvrté otázky bylo zjistit, zda pedagogičtí pracovníci považují vynakládané finanční prostředky (ze strany školy) na prevenci extremismu za dostatečné. V tomto případě jsou výsledky odpovědí respondentů velmi rozmanité. Největší podíl se však přiklání k neutrálnímu hodnocení, tj. 40,08 %. To může poukazovat i na to, že tato skupina respondentů neumí posoudit dostatečnost vkládaných prostředků. Za určitě dostačující považuje vynakládané finanční prostředky 16,88 % respondentů. O spíše dostačujícím financování hovoří 10,97 % dotazovaných. Za spíše nedostačující považuje situaci 23,63 % respondentů. O určitě nedostačující situaci hovoří 8,44 % respondentů.

Tabulka 6 Vyhodnocení otázky č. 4

Vynakládané finanční prostředky školou na prevenci extremismu jsou dle Vás:	Suma	Podíl
Určitě dostačující	40	16,88 %
Spíše dostačující	26	10,97 %
Neutrální stanovisko	95	40,08 %

Spíše nedostačující	56	23,63 %
Určitě nedostačující	20	8,44 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

5) Vynakládané nefinanční prostředky (např. časové, administrativní, personální) na prevenci extremismu jsou dle Vás:

- Určitě dostačující
- Spíše dostačující
- Neutrální stanovisko
- Spíše nedostačující
- Určitě nedostačující

V páté otázce byla pozornost zaměřena na vynakládané nefinanční prostředky a jejich dostatečnost dle názoru respondentů. Jde o prostředky ve formě časových, administrativních, personálních a jiných zdrojů. V tomto případě převažují pozitivní pohledy na problematiku, kdy zcela pozitivní hodnocení uvádí 59,49 % respondentů. Spíše pozitivní (dostačující) pak 16,46 % respondentů. Neutrální stanovisko zde uvedlo 7,59 % pedagogických pracovníků. O spíše nedostačující situaci hovoří 8,44 % respondentů a určitě nedostačující pak 8,02 % dotazovaných.

Tabulka 7 Vyhodnocení otázky č. 5

Vynakládané nefinanční prostředky (např. časové, administrativní, personální) na prevenci extremismu jsou dle Vás:	Suma	Podíl
Určitě dostačující	141	59,49 %
Spíše dostačující	39	16,46 %
Neutrální stanovisko	18	7,59 %
Spíše nedostačující	20	8,44 %
Určitě nedostačující	19	8,02 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

6) Vzděláváte se v oblasti výuky prevence proti extremismu?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Neutrálně

- Spíše ne
- Určitě ne

V šesté otázce bylo záměrem zjistit, jestli pedagogický pracovník realizuje i vlastní vzdělávací aktivity v oblasti prevence proti extremismu, tedy vzdělává se, aby si v této oblasti zlepšil kompetence. Z výsledků vyplývá, že situace není na zcela ideální úrovni. Spíše žádné takové vzdělávací aktivity nepodstupuje 42,19 % respondentů a určitě je neabsolvuje 24,47 % dotazovaných. Neutrálně se vyjádřilo 18,99 % pedagogických pracovníků. Pouze menší část respondentů tedy přistupuje k tomuto aktivně. Určitě se v oblasti vzdělává 5,91 % respondentů a spíše se vzdělává 8,44 % dotazovaných.

Tabulka 8 Vyhodnocení otázky č. 6

Vzděláváte se v oblasti výuky prevence proti extremismu?	Suma	Podíl
Určitě ano	14	5,91 %
Spíše ano	20	8,44 %
Neutrálně	45	18,99 %
Spíše ne	100	42,19 %
Určitě ne	58	24,47 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

7) Máte zkušenost s některým z těchto jevů ve škole (označte všechny, s kterými jste se setkal) v posledním roce?

- Verbální a fyzické útoky na spolužáky, zaměstnance, návštěvníky školy kvůli politickým názorům, náboženství, etniku, sociální třídě
- Zpochybňování oficiálního výkladu historie a soudobého pojetí demokracie ve prospěch extremismu
- Agitace ve prospěch extremistických skupin
- Využití školního vzdělání a výcviku pro nabytí znalostí, dovedností a schopností pro bezprostřední využití na extremistické scéně
- Využití školních prostor, zařízení a přístrojů ve prospěch extremismu
- Zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu

- Nemám žádnou takovou zkušenost

V sedmé otázce bylo záměrem identifikovat, zda se pedagogický pracovník setkal s některým z jevů, které lze chápat jako extremistické. Největší část respondentů (tj. 90,72 %) se setkala s verbálními a fyzickými útoky na spolužáky, zaměstnance, návštěvníky školy. Dále v 17,72 % případů došlo k situaci, kdy byl zpochybněn oficiální výklad historie a soudobé pojetí demokracie ve prospěch extremismu. K dalším projevům extremistických jevů sice dochází v menší míře, ale v žádném případě je nelze podceňovat.

Z výsledků také vyplývá, že každý pedagogický pracovník měl některou z těchto zkušeností, tedy žádný neoznačil variantu: nemám žádnou takovou zkušenost.

Tabulka 9 Vyhodnocení otázky č. 7

Máte zkušenost s některým z těchto jevů ve škole (označte všechny, s kterými jste se setkal) v posledním roce?	Suma	Podíl
Verbální a fyzické útoky na spolužáky, zaměstnance, návštěvníky školy kvůli politickým názorům, náboženství, etniku, sociální třídě	215	90,72 %
Zpochybňování oficiálního výkladu historie a soudobého pojetí demokracie ve prospěch extremismu	42	17,72 %
Agitace ve prospěch extremistických skupin	14	5,91 %
Využití školního vzdělání a výcviku pro nabytí znalostí, dovedností a schopností pro bezprostřední využití na extremistické scéně	19	8,02 %
Využití školních prostor, zařízení a přístrojů ve prospěch extremismu	20	8,44 %
Zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu	15	6,33 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

8) Dostatečné znalosti o samotné ideologii a současné podobě daného extremistického hnutí a tématech, ať můžu na žáky preventivně působit:

- Určitě mám
- Spíše mám
- Neutrální hodnocení
- Spíše nemám
- Určitě nemám

V osmé otázce pedagogický pracovník hodnotil, jestli má dostatečné znalosti o samotné ideologii a současné podobě daného extremistického hnutí a tématech, aby mohl na žáky preventivně působit. Neutrální stanovisko zde uvedlo 66,67 % dotazovaných. Dále

se 13,50 % respondentů přiklonilo ke spíše pozitivní variantě odpovědi. Zcela pozitivní variantu odpovědi vybralo 12,24 % respondentů. Stejný podíl (tj. 3,80 %) označil negativní možnosti (spíše nemám, resp. určitě nemám).

Tabulka 10 Vyhodnocení otázky č. 8

Dostatečné znalosti o samotné ideologii a současné podobě daného extremistického hnutí a tématech, ať můžu na žáky preventivně působit:	Suma	Podíl
Určitě mám	29	12,24 %
Spíše mám	32	13,50 %
Neutrální hodnocení	158	66,67 %
Spíše nemám	9	3,80 %
Určitě nemám	9	3,80 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

9) Celou oblast prevence extremismu v českém školním prostředí hodnotíte jako:

- Určitě účinnou
- Spíše účinnou
- Neutrální hodnocení
- Spíše neúčinnou
- Určitě neúčinnou

V deváté otázce bylo zjišťováno obecné hodnocení oblasti prevence extremismu v českém školním prostředí pohledem respondenta. Výsledky poukazují na to, že zde nepanuje zcela ideální situace (alespoň z pohledu pedagogických pracovníků). Za určitě účinnou považuje prevenci proti extremismu 8,02 % respondentů. O spíše účinném fungování hovoří 10,97 % dotazovaných. Neutrálně se vyjádřilo 37,55 % respondentů. Ve větší míře převažují negativní stanoviska, a to spíše negativní u 26,16 % dotazovaných, u 17,30 % respondentů pak zcela negativní. Z těchto závěrů vyplývá, že může existovat prostor pro zlepšení oblasti prevence extremismu v českém školním prostředí.

Tabulka 11 Vyhodnocení otázky č. 9

Celou oblast prevence extremismu v českém školním prostředí hodnotíte jako:	Suma	Podíl
Určitě účinnou	19	8,02 %

Spíše účinnou	26	10,97 %
Neutrální hodnocení	89	37,55 %
Spíše neúčinnou	62	26,16 %
Určitě neúčinnou	41	17,30 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

10) Jaké postupy využíváte v prevenci extremismu:

- Identifikace hloubky extremistického přesvědčení
- Identifikace vazeb studentů na extremistickou scénu mimo školní prostředí
- Identifikace rozšíření extremistických postojů v kolektivu, ve třídě, ve škole
- Nabídka alternativních volnočasových aktivit studentům, kteří mají extremistické názory
- Okamžité a razantní vystoupení proti projevům intolerance mezi žáky
- Informování rodičů, pokud došlo k identifikaci hluboce zakořeněných postojů a nabídnutí spolupráce při jejich řešení
- Informování policie

V desáté otázce bylo záměrem identifikovat postupy, které pedagogický pracovník používá, a které souvisí s oblastí prevence extremismu v prostředí školy. Jedná se zejména o aktivity, jež se vztahují k tomu, když dojde k identifikaci extremistických postojů u studenta, tedy další postup vůči takovému studentovi. Nejčastěji je prováděna identifikace rozšíření extremistických postojů v kolektivu, ve třídě a ve škole (tj. v 59,92 % případech). Dále potom okamžité a razantní vystoupení proti projevům intolerance, tj. u 48,10 % pedagogických pracovníků. V menší míře jsou potom používané další postupy jako například identifikace hloubky extremistického přesvědčení (7,59 % případů), identifikace vazeb studentů na extremistickou scénu mimo školní prostředí (14,77 % případů), nabídka alternativních volnočasových aktivit studentům, kteří mají extremistické názory (2,11 % případů), informování rodičů či policie (tj. 1,69 % případů, resp. 0,42 %). K radikálnějším postupům tedy není příliš často přikračováno a z doporučených postupů převažují zejména dva, jež se zaměřují na identifikaci vazeb a rozšíření extremistických postojů.

Tabulka 12 Vyhodnocení otázky č. 10

Jaké postupy využíváte v prevenci extremismu:	Suma	Podíl
Identifikace hloubky extremistického přesvědčení	18	7,59 %
Identifikace vazeb studentů na extremistickou scénu mimo školní prostředí	35	14,77 %
Identifikace rozšíření extremistických postojů v kolektivu, ve třídě, ve škole	142	59,92 %
Nabídka alternativních volnočasových aktivit studentům, kteří mají extremistické názory	5	2,11 %
Okamžité a razantní vystoupení proti projevům intolerance mezi žáky	114	48,10 %
Informování rodičů, pokud došlo k identifikaci hluboce zakořeněných postojů a nabídnutí spolupráce při jejich řešení	4	1,69 %
Informování policie	1	0,42 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

11) Na škále označte míru souhlasu či nesouhlasu s tvrzením:

Škála: 1 = Určitě ano x 2 = spíše ano x 3 = neutrálně x 4= spíše ne x 5 = určitě ne

V případě teroristického útoku:

- Vím, co a koho mám chránit
- Vím, kdo plní bezpečnostní úkoly
- Vím, jaká jsou bezpečnostní opatření
- Vím, jaké úkoly mám z hlediska bezpečnosti plnit
- Vím, jestli se mám snažit zlikvidovat útočníka
- Vím, jak poznat osobu vykazující podezřelé znaky

V jedenácté otázce bylo zkoumáno, do jaké míry pedagogický pracovník dokáže reagovat na případný teroristický útok ve škole, respektive jestli má dostatečné znalosti o jednotlivých aktivitách, které by měl v případě takového útoku realizovat.

Z výsledků vyplývá, že znalosti v některých oblastech nejsou příliš ideálního charakteru. Zcela pozitivní variantu ani v jednom případě neoznačila nadpoloviční většina respondentů. V některých případech pak volí negativní varianty odpovědi více než pětina respondentů. Existuje zde tedy prostor pro zlepšení této situace.

Tabulka 13 Vyhodnocení otázky č. 11

	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

V případě teroristického útoku:	Určitě ano	Spíše ano	Neutrálně	Spíše ne	Určitě ne
Vím, co a koho mám chránit	36,29 %	40,51 %	17,30 %	3,38 %	2,53 %
Vím, kdo plní bezpečnostní úkoly	30,80 %	23,63 %	16,03 %	21,52 %	8,02 %
Vím, jaká jsou bezpečnostní opatření	42,62 %	32,91 %	16,46 %	3,80 %	4,22 %
Vím, jaké úkoly mám z hlediska bezpečnosti plnit	13,50 %	20,68 %	32,49 %	20,25 %	13,08 %
Vím, jestli se mám snažit zlikvidovat útočníka	20,25 %	21,94 %	16,88 %	17,72 %	23,21 %
Vím, jak poznat osobu vykazující podezřelé znaky	33,33 %	16,03 %	15,61 %	21,94 %	13,08 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

Oddíl otázek – Ochrana školy jako měkkého cíle před terorismem (vyplní ředitel školy)

12) Jaká opatření využíváte ve škole (označte všechna, která využíváte)?

- Zajištění autorizace vstupu osob do školní budovy
- Kamerový systém
- Konzultace s policií
- Bezpečnostní rámy
- Realizace bezpečnostních školení o prevenci a postupech při bezpečnostních incidentech
- Realizace cvičení koordinace postupu bezprostředně po bezpečnostním incidentu
- Zahrnutí problematiky bezpečnosti do interních komunikačních materiálů
- Zapojení se do projektů ochrany měkkých cílů
- Čerpání dotací na zlepšení ochrany měkkých cílů
- Jiná (napíšte)_____

Ve dvanácté otázce bylo účelem identifikovat opatření, jež škola využívá pro zajištění ochrany žáků jako měkkých cílů. Nejvyužívanějším opatřením je zajištění autorizace vstupu osob do školní budovy, kterou zavedlo 98,77 % středních škol. Rozšířené je i zapojování se do projektů ochrany měkkých cílů, a to u 76,54 % středních škol. Naopak například bezpečnostní rámy nevyužívá žádná škola. Další výsledky popisuje následující tabulka.

Tabulka 14 Vyhodnocení otázky č. 12

Jaká opatření využíváte ve škole (označte všechna, která využíváte)?	Suma	Podíl
Zajištění autorizace vstupu osob do školní budovy	80	98,77 %
Kamerový systém	26	32,10 %
Konzultace s policií	9	11,11 %
Bezpečnostní rámy	0	0,00 %
Realizace bezpečnostních školení o prevenci a postupech při bezpečnostních incidentech	53	65,43 %
Realizace cvičení koordinace postupu bezprostředně po bezpečnostním incidentu	40	49,38 %
Zahrnutí problematiky bezpečnosti do interních komunikačních materiálů	35	43,21 %
Zapojení se do projektů ochrany měkkých cílů	62	76,54 %
Čerpání dotací na zlepšení ochrany měkkých cílů	15	18,52 %
Jiná (napíšte)_____	19	23,46 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

13) Vynaložené finanční prostředky na ochranu studentů před teroristickým útokem jsou dle Vás:

- Určitě dostačující
- Spíše dostačující
- Neutrální stanovisko
- Spíše nedostačující
- Určitě nedostačující

Ve třinácté otázce bylo záměrem zhodnotit dostatečnost vynakládaných finančních prostředků na ochranu studentů z pohledu ředitelů středních škol. U respondentů převažuje neutrální stanovisko, které označilo 43,21 % dotazovaných. Za spíše dostačující považuje situaci 24,69 % respondentů. Nejpozitivnější variantu zvolilo 17,28 % dotazovaných. Negativně se vyjádřilo 8,64 % respondentů (možností spíše nedostačující) a 6,17 % dotazovaných (s možností určitě nedostačující). Situace v tomto směru tedy není zcela kritická, ale zároveň existuje prostor pro zlepšení.

Tabulka 15 Vyhodnocení otázky č. 13

Vynaložené finanční prostředky na ochranu studentů před teroristickým útokem jsou dle Vás:	Suma	Podíl
Určitě dostačující	14	17,28

		%
Spíše dostačující	20	24,69 %
Neutrální stanovisko	35	43,21 %
Spíše nedostačující	7	8,64 %
Určitě nedostačující	5	6,17 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

14) Vynaložené mimo finanční prostředky (např. personální, časové, administrativní) na ochranu studentů před terorismem jsou dle Vás:

- Určitě dostačující
- Spíše dostačující
- Neutrální stanovisko
- Spíše nedostačující
- Určitě nedostačující

Cílem čtrnácté otázky bylo zhodnotit dostatečnost vynakládaných nefinančních prostředků na ochranu studentů před terorismem, a to z pohledu ředitelů středních škol. Za určitě dostačující považuje prostředky 32,10 % respondentů. O spíše dostačující situaci hovoří 39,51 % dotazovaných. Neutrální stanovisko zvolilo 22,22 % respondentů. Spíše negativně se vyjádřilo 3,70 % respondentů a zcela negativně 2,47 % dotazovaných.

Tabulka 16 Vyhodnocení otázky č. 14

Vynaložené mimo finanční prostředky (např. personální, časové, administrativní) na ochranu studentů před terorismem jsou dle Vás:	Suma	Podíl
Určitě dostačující	26	32,10 %
Spíše dostačující	32	39,51 %
Neutrální stanovisko	18	22,22 %
Spíše nedostačující	3	3,70 %
Určitě nedostačující	2	2,47 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

15) Vaše škola přikládá problematice terorismu a prevence terorismu:

- Určitě vysoký význam

- Spíše vysoký význam
- Neutrální význam
- Spíše nízký význam
- Velmi nízký význam

V patnácté otázce bylo zjišťováno, jaký význam je ve škole přikládán problematice terorismu a prevence terorismu. Z výsledků je zřejmé, že převažuje přikládání spíše vysokého významu této otázce, a to u 44,44 % respondentů. Určitě vysoký význam tématu přikládá 16,05 % respondentů. Problematiku chápe neutrálně 30,86 % respondentů. O spíše nízkém významu hovoří 4,94 % dotazovaných, dále pak 3,70 % chápe význam jako velmi nízký. Je zřejmé, že problematika terorismu a prevence terorismu není podceňována.

Tabulka 17 Vyhodnocení otázky č. 15

Vaše škola přikládá problematice terorismu a prevence terorismu:	Suma	Podíl
Určitě vysoký význam	13	16,05 %
Spíše vysoký význam	36	44,44 %
Neutrální význam	25	30,86 %
Spíše nízký význam	4	4,94 %
Velmi nízký význam	3	3,70 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

16) Vyhodnocení ohroženosti měkkých cílů bylo ve Vaší škole:

- Určitě provedeno
- Spíše provedeno
- Neutrální stanovisko, nevím
- Spíše neprovedeno
- Určitě neprovedeno

V šestnácté otázce se pozornost soustředila na realizaci vyhodnocení ohroženosti měkkých cílů ve škole. Toto určitě provedlo 51,85 % středních škol, dále spíše bylo provedeno u 23,46 % středních škol. Neutrální stanovisko zvolilo 11,11 % respondentů. Spíše nedošlo k provedení tohoto vyhodnocení u 6,17 % respondentů a určitě nebylo provedeno

u 7,41 % dotazovaných. U více než desetiny škol nebylo provedeno toto vyhodnocení ohroženosti, což nelze považovat za pozitivní.

Tabulka 18 Vyhodnocení otázky č. 16

Vyhodnocení ohroženosti měkkých cílů bylo ve Vaší škole:	Suma	Podíl
Určitě provedeno	42	51,85 %
Spíše provedeno	19	23,46 %
Neutrální stanovisko, nevím	9	11,11 %
Spíše neprovedeno	5	6,17 %
Určitě neprovedeno	6	7,41 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

17) Krizový plán pro případ teroristického útoku ve Vaší škole:

- Existuje
- Neexistuje
- Nevím

V sedmnácté otázce bylo záměrem zjistit, jestli má střední škola vypracovaný krizový plán přímo pro případ teroristického útoku. Tento plán má zpracováno 60,49 % dotazovaných středních škol, tedy 39,51 % takový krizový plán nemá zpracován. Tento výsledek poukazuje na to, že problematika případného teroristického útoku není v prostředí středních škol podceňována.

Tabulka 19 Vyhodnocení otázky č. 17

Krizový plán pro případ teroristického útoku ve Vaší škole:	Suma	Podíl
Existuje	49	60,49 %
Neexistuje	32	39,51 %
Nevím	0	0,00 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

18) Hodnocení pravděpodobnosti teroristického útoku?

- Určitě proběhlo
- Spíše proběhlo

- Neutrální stanovisko, nevím
- Spíše neproběhlo
- Určitě neproběhlo

Osmnáctá otázka se soustředila na to, jestli střední školy realizují přímo aktivity v podobě hodnocení pravděpodobnosti teroristického útoku. Pravděpodobnost teroristického útoku není příliš vyhodnocována, protože určitě tuto aktivitu realizovalo 11,11 % respondentů, dále pak spíše proběhlo hodnocení pravděpodobnosti dle 19,75 %. Neutrální stanovisko zde zvolilo 30,86 % dotazovaných. Spíše pak hodnocení pravděpodobnosti teroristického útoku neproběhlo u 27,16 % středních škol. Určitě neproběhlo u 11,11 % středních škol.

Tabulka 20 Vyhodnocení otázky č. 18

Hodnocení pravděpodobnosti teroristického útoku?	Suma	Podíl
Určitě proběhlo	9	11,11 %
Spíše proběhlo	16	19,75 %
Neutrální stanovisko, nevím	25	30,86 %
Spíše neproběhlo	22	27,16 %
Určitě neproběhlo	9	11,11 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

19) Poučení zaměstnanců s ohledem na bezpečnost školy před teroristickým útokem?

- Určitě proběhlo
- Spíše proběhlo
- Neutrální stanovisko, nevím
- Spíše neproběhlo
- Určitě neproběhlo

V devatenácté otázce šlo o to zjistit, jestli proběhlo poučení zaměstnanců s ohledem na zajištění bezpečnosti školy před teroristickým útokem. Toto školení proběhlo dle 64,20 % respondentů, dále spíše proběhlo dle 11,11 % dotazovaných. Neutrální stanovisko zvolilo 6,17 % respondentů. Spíše takové poučení neproběhlo u 8,64 % středních škol. Určitě neproběhlo u 9,88 % středních škol.

Tabulka 21 Vyhodnocení otázky č. 19

Poučení zaměstnanců s ohledem na bezpečnost školy před teroristickým útokem?	Suma	Podíl
Určitě proběhlo	52	64,20 %
Spíše proběhlo	9	11,11 %
Neutrální stanovisko, nevím	5	6,17 %
Spíše neproběhlo	7	8,64 %
Určitě neproběhlo	8	9,88 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

20) Máte nějaký další komentář k problematice extremismu a terorismu v prostředí středních škol?

Dvacátá otázka měla otevřenou možnost odpovědi, a tedy respondent zde mohl libovolně uvést komentář k problematice extremismu a terorismu v prostředí středních škol. Otázka byla společná pro ředitele i pedagogické pracovníky.

Možnost otevřené odpovědi zde využil však jen menší podíl respondentů. Jejich názory a podněty lze rozdělit do těchto tematických skupin:

- Není příliš jasné, co má být konkrétně vyučováno, a jakým způsobem.
- Nemožnost motivovat žáky k diskuzi, nemají zájem.
- Nedostatek času na řešení témat.

Oddíl otázek: závěrečné otázky

21) V jakém kraji působí Vaše škola?

- Hlavní město Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královéhradecký kraj

- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Zlínský kraj
- Olomoucký kraj
- Moravskoslezský kraj

Ve dvacáté první otázce respondent (ředitel školy) identifikoval kraj, ve kterém se střední škola nachází. Z výsledků vyplývá, že se podařilo oslovit střední školy z celé České republiky. Nejvíce byl zastoupen Královéhradecký kraj a Olomoucký kraj. Nejméně pak Kraj Vysočina.

Tabulka 22 Vyhodnocení otázky č. 21

V jakém kraji působí Vaše škola?	Suma	Podíl
Hlavní město Praha	8	9,88 %
Středočeský kraj	6	7,41 %
Jihočeský kraj	4	4,94 %
Plzeňský kraj	5	6,17 %
Karlovarský kraj	5	6,17 %
Ústecký kraj	6	7,41 %
Liberecký kraj	7	8,64 %
Královéhradecký kraj	9	11,11 %
Pardubický kraj	4	4,94 %
Kraj Vysočina	3	3,70 %
Jihomoravský kraj	5	6,17 %
Zlínský kraj	4	4,94 %
Olomoucký kraj	9	11,11 %
Moravskoslezský kraj	6	7,41 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

22) Jaký je počet studentů ve Vaší škole?

- 0 až 100 studentů
- 101 až 500 studentů
- 501 a více studentů

Předposlední otázka zkoumala počet studentů v dané škole, tedy v podstatě velikost školy dle počtu studentů. Nejvíce byla zastoupena kategorie s počtem studentů nad 501 žáků, tj. 49,38 %. Naopak nejméně kategorie škol do 100 studentů (tj. 9,88 %). V kategorii 101 až 500 studentů se nacházelo 40,74 % středních škol.

Tabulka 23 Vyhodnocení otázky č. 22

Jaký je počet studentů ve Vaší škole?	Suma	Podíl
0 až 100 studentů	8	9,88 %
101 až 500 studentů	33	40,74 %
501 a více studentů	40	49,38 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

23) Máte zájem o zaslání anonymizovaných výsledků?

- Ano (napište email _____)
- Ne

V poslední otázce mohl respondent uvést svůj kontakt, pokud měl o zaslání anonymizovaných výsledků zájem. Tuto možnost využilo pouze 10 respondentů, což poukazuje i na zájem o tuto problematiku či výsledky výzkumu na řešená témata.

2.3 Komparace teoretických a empirických zjištění

V rámci další části práce dochází ke komparaci teoretických a empirických zjištění. Teoretická zjištění vyplývají z teoretické části práce, tedy zejména z odborných publikací, odborných článků, odborných studií apod. Empirická zjištění potom plynou z realizovaného primárního sběru dat mezi pedagogickými pracovníky a řediteli středních škol.

Jak bylo zjištěno formou komparace, teoretická a empirická zjištění si v některých případech odporují. Praxe tuzemských středních škol tímto neodpovídá doporučením z odborných zdrojů. Jde zejména o následující problematické oblasti (kde dochází k rozporům):

- Na středních školách v České republice nedochází k reakci na aktuální problémy v oblasti extremismu (extremistické jevy, které se momentálně ve společnosti odehrávají – viz problematika ruské agrese na Ukrajině).

- Pedagogičtí pracovníci nevyužívají všechna doporučená pravidla pro diskuzi a dialog o extremismu.
- Problematika extremismu a prevence extremismu není běžnou součástí kurikula, vzdělávacího školního programu.
- Pedagogičtí pracovníci se nevzdělávají v problematice prevence extremismu.
- Nedochází k využití všech opatření k ochraně měkkých cílů ve škole.
- Pedagogičtí pracovníci nemají jasné znalosti ohledně toho, jak se chovat v případě teroristického útoku.
- Vyhodnocení ohroženosti měkkých cílů, hodnocení pravděpodobnosti teroristického útoku, poučení zaměstnanců pro případ teroristického útoku v některých případech neprobíhá.

Rozpory lze blíže popsat následujícím způsobem.

- Na středních školách v České republice nedochází k reakci na aktuální problémy v oblasti extremismu.

Ve druhém pololetí roku 2022 soustředila česká extremistická scéna pozornost na řešení téma v podobě schvalování ruské vojenské agrese na Ukrajině, vychvalování ruského režimu, bagatelizování vojenské agrese, její ospravedlnění a schvalování, dále pak rozdělování české společnosti, tvorbu napětí, strachu, antagonismu, vyvolávání nedůvěry v demokratické instituce, poptávce po vystoupení České republiky z mezinárodního demokratického společenství. Ve stejném období (tj. v listopadu 2022, kdy probíhalo empirické šetření) bylo zjištěno, že tato témata spíše nejsou aktuálně řešena v rámci prevence extremismu mezi studujícími. Téměř nebyla řešena ruská agrese na Ukrajině, ani rozdělování české společnosti, tvorba napětí a strachu apod. Prevence se spíše zaměřovala na problematiku ochrany menšin, rasismu, antisemitismu. To lze hodnotit jako významný nedostatek. Část respondentů také uvedla, že bylo řešeno téma uprchlíků z Ukrajiny, avšak zároveň neuvádí, že byla řešena i vojenská agrese Ruska na Ukrajině, což jsou vzájemně související faktory, ale pedagogičtí pracovníci je nespojují.

- Pedagogičtí pracovníci nevyužívají všechna doporučená pravidla pro diskuzi a dialog o extremismu

Jako další lze komparovat využívání pravidel komunikace pedagogických pracovníků se studujícími při prevenci extremismu. Odborné zdroje doporučují dodržování určitých pravidel při diskuzi a dialogu o extremismu. Z empirických závěrů ovšem vyplývá, že nejsou v praxi dodržována. Zcela rozšířené (tj. 100 % rozšířené) není žádné pravidlo. Zejména dochází k opomíjení humoru či argumentace na osobní rovině. Naopak rozšířenější je upozorňování na důsledky, pokládání otevřených otázek, odmítání zjednodušování témat.

- Problematika extremismu a prevence extremismu není běžnou součástí kurikula, vzdělávacího školního programu

Velmi podstatnou roli při prevenci a řešení extremismu ve školním prostředí hrají kurikulární dokumenty. V českém prostředí jde zejména o školní vzdělávací program, jenž by měl zajistit jasné a srozumitelné nastavení toho, co mají pedagogičtí pracovníci dělat v případě, že se u žáků objeví projevy extremismu a dalších negativních jevů. Z empirického šetření však vyplynulo, že problematika extremismu není obvyklou součástí kurikula, školního vzdělávacího programu. Celkem 42,62 % pedagogických pracovníků uvedlo, že mají v kurikulu, školním vzdělávacím programu, řešenou i tuto problematiku. Rámcový vzdělávací program Člověk jako občan by měl řešit i problematiku extremismu, ale zřejmě k tomuto nedochází, protože pedagogičtí pracovníci uvádějí zmíněné hodnocení.

- Pedagogičtí pracovníci se nevzdělávají v problematice prevence extremismu

Kvalitní vzdělávání pedagogických pracovníků je jedním z klíčových nástrojů pro zajištění výkonného systému prevence extremismu. Kvalitní vzdělání učitelů v této oblasti pak zlepšuje dopady prevence cílené na žáky a žákovské kolektivy. Jak však vyplývá z empirických výsledků, je tato problematika pedagogickými pracovníky podceňována. O oblasti výuky prevence proti extremismu se určitě či spíše vzdělává jen 14,35 % pedagogických pracovníků, což nelze chápat jako dostatečný podíl. Z tohoto důvodu pak nemusí být aktivity prevence zcela efektivní.

- Nedochází k využití všech opatření k ochraně měkkých cílů ve škole

Z různých závěrů (názorů odborníků či informací Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky) vyplývá, že systém ochrany měkkých cílů nefunguje v České republice

optimálním způsobem. To se potvrzuje i na příkladu středních škol, resp. z výsledků empirického šetření vyplývá, že existují problémy a nedostatky v ochraně středních škol, studentů a pracovníků před rizikem teroristického útoku. Například nejsou využívána všechna doporučená opatření, objevují se nedostatky v realizaci školení a cvičení, poučování zaměstnanců apod. Určitě vysoký význam problematice terorismu a prevence terorismu také není vždy přikládán.

- Pedagogičtí pracovníci nemají jasné znalosti ohledně toho, jak se chovat v případě teroristického útoku

Oproti doporučením například pedagogičtí pracovníci nevykazují přílišnou jistotu v tom, co a koho mají chránit v případě teroristického útoku, nevykazují znalost plnění bezpečnostních úkolů, znalost bezpečnostních opatření apod. To pak může vést k tomu, že se jim nepodaří správně reagovat na teroristický útok. Nesprávná reakce vytváří řadu dalších rizik a nebezpečí. Ani přístup středních škol neodpovídá tomu, co doporučují odborné zdroje.

- Vyhodnocení ohroženosti měkkých cílů, hodnocení pravděpodobnosti teroristického útoku, poučení zaměstnanců pro případ teroristického útoku v některých případech neprobíhá

Dle empirických závěrů střední školy podceňují vyhodnocení ohroženosti měkkých cílů, nevytváří krizové plány pro případ teroristického útoku, nevyhodnocují pravděpodobnost teroristického útoku, nerealizují poučení zaměstnanců s ohledem na bezpečnost školy apod. Tyto aktivity přitom doporučují odborné zdroje, protože mohou velmi výrazně zlepšit úroveň ochrany měkkých cílů ve škole.

Další poznatky z komparace

Dle zdrojů z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy se lze u studentů, kteří inklinují k extremistickým postojům, setkat s různými typy rizikového chování. Empirické šetření prokázalo, že ke každému z těchto projevů chování dochází, avšak míra jejich výskytu je různorodá. Nejrozšířenějším jevem jsou verbální a fyzické útoky na spolužáky, zaměstnance, návštěvníky školy kvůli politickým názorům, náboženství či etniku. Naopak v nejmenší míře se objevuje agitace ve prospěch extremistických skupin.

Každý z těchto projevů však může být v konečném důsledku nebezpečný, a proto by měl být nějakým způsobem řešen.

Odborné zdroje doporučují i volbu specifických forem prevence dle vztahu k již působícím extremistům a jejich strukturám v prostředí školy. Z výsledků empirického šetření vyplývá, že je pedagogičtí pracovníci využívají, i když v odlišné míře. Tato odlišná míra je dána konkrétními případy. Je zřejmé, že v naprosté většině případů nemusí být nutné kontaktovat policii, ale například ve většině případů je nutné identifikovat rozšíření extremistických postojů v kolektivu, ve třídě a škole, a to za účelem volby dalšího postupu.

2.4 Diskuze a výsledky práce

Definice extremismu a terorismu se určitým způsobem odlišují, ale všechny zdroje se v konečném důsledku shodují na tom, že jde o velmi nebezpečné jevy, kterým je nutné předcházet. Toto předcházení pak může být dvojího charakteru. Za prvé, jde o prevenci vzniku a šíření extremistických názorů, z kterých plyne i riziko terorismu a teroristických útoků. Za druhé, jde o praktickou ochranu měkkých cílů před extremismem a terorismem.

Děti a mládež pak patří mezi rizikovou skupinu, ať už z hlediska toho, že se v jejich prostředí mohou snáze rozšiřovat extremistické a teroristické postoje či jsou zranitelným měkkým cílem. Téma extremismu a terorismu na středních školách se tímto stává velmi aktuálním.

Extremismus na střední škole lze chápat různými způsoby, ale v podstatě lze souhlasit s tím, že jde o přítomnost různých extrémních názorů či extrémního chování u studentů dané školy. Vzhledem k tomu, že se jedná o prosazování nenávistných ideologií, obhajobu násilí, zastrasování, realizace nebezpečných a destruktivních aktivit, jsou takové názory velmi společensky nebezpečné. Zejména když hrozí, že dojde i ke konkrétním činům v souladu s těmito názory a aktivitami. Takovéto činy mohou mít právě i povahu terorismu a teroristických útoků.

Problémem v oblasti prevence extremismu je stav, kdy může docházet k podcenění jeho vlivů a dopadů. Extremismus je přímou cestou k násilí a terorismu, avšak míra preventivních aktivit tomuto často neodpovídá. Podcenění prevence pak vede právě k nežádoucím jevům, včetně teroristických útoků. Podcenění rizika extremismu v prostředí

středních škol tedy může vést k velmi negativním následkům. Takovéto negativní následky však nemusí nutně vést k teroristickým útokům či k násilí. Mohou dopadat i na daného jedince, který se v důsledku prosazování extremistických názorů odcizí od společnosti, od svých přátel a rodiny, což povede k jeho alkoholové či drogové závislosti, ke kriminalitě apod. V tomto případě se bude jedinec potýkat s dlouhodobě negativními následky extremismu ve svém osobním životě.

Prostředí střední školy je však zároveň velmi vhodné k identifikaci jedinců s těmito názory a pro realizaci preventivních aktivit. U dětí a mládeže je však zároveň výhodou, že extremistické postoje a názory mohou mít jen slabý ideologický základ, a tedy prevence může být účinná.

Pedagogickým působením (spolu s dalšími faktory – například spoluprací s rodiči) lze snižovat míru výskytu extremistických názorů, eliminovat riziko jejich vzniku ve školním prostředí apod. K tomu je však nutné disponovat komplexním systémem prevence, do kterého se zapojí široká skupina aktérů. Od zástupců Ministerstva vnitra či školství, zřizovatelů škol, metodiků prevence, až po všechny pracovníky školy a samozřejmě studující a jejich okolí.

Tato složitost a komplexnost však nemůže být argumentem, proč nemá docházet k realizaci aktivit prevence extremismu a terorismu. Společenské, ekonomické a jiné škody extremismu a terorismu jsou natolik široké, že je nutné, aby se jím zabývala každá střední škola. Z výsledků práce však vyplývá, že situace v České republice na středních školách není na ideální úrovni. Téměř polovina pedagogických pracovníků (tj. 43,46 %) hodnotí oblast prevence extremismu v českém školním prostředí jako spíše či určitě neúčinnou, a tedy zde existuje velký prostor pro zlepšení aktuálního stavu.

Klíčovým faktorem úspěchu prevence extremismu v prostředí středních škol je komunikace. Extremismus je poměrně citlivým tématem a jeho řešení vyžaduje i citlivější přístup pedagogického pracovníka. Celá komunikace se musí řídit určitými pravidly, které takový žádoucí přístup podporují. Tato pravidla jsou uvedena v příslušné části práce. Je zřejmé, že jejich dodržování může zkvalitnit výsledky práce pedagogického pracovníka v oblasti prevence extremismu. Pedagog může být vzorem, nositelem změny a

prostředníkem, který zajistí, že studující nebudou mít zájem o extremistické postoje a příslušnost k extremistickým skupinám.

Motivace k extremismu může být u mládeže různorodá. Zpravidla nepůsobí pouze jeden faktor, ale kombinace různých faktorů, ať na úrovni sociálních, kulturních, náboženských, ideologických či mentálních.

Problematikou extremismu se zabývá v České republice řada různých koncepcí a strategií. Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávisti 2021 až 2026 se zaměřuje na reakci na současné změny v oblasti projevů extremismu a předsudečné nenávisti. Koncepce vznikala a je realizována i ve spolupráci s Ministerstvem školství, protože nejefektivnější prevencí extremismu je vzdělávání. Z tohoto důvodu jsou v koncepci stanovené i konkrétní kroky, které mají podpořit prevenci extremismu ve školním prostředí a vzdělávacím systému. Dále problematiku extremismu řeší například Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže pro roky 2019 až 2027 či Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže. V těchto dokumentech dochází k popisu základních možností, jak pracovat s problematikou prevence extremismu. Dalším podstatným dokumentem v oblasti prevence terorismu je Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017 až 2020, která sice byla plánovaná do roku 2020, ale stále poskytuje optimální postupy a doporučení k ochraně měkkých cílů, kterými se lze řídit za účelem zlepšení situace. V oblasti ochrany měkkých cílů lze ještě například uplatňovat ČSN 73 4400, metodiku Ministerstva vnitra Základy ochrany měkkých cílů a různá další doporučení.

V oblasti prevence terorismu je klíčová problematika ochrany měkkých cílů, což jsou pro teroristy atraktivní cíle útoku. K těmto měkkým cílům se řadí právě i škola a školská zařízení. Z tohoto důvodu nelze podceňovat riziko teroristických útoků v prostředí středních škol.

V rámci zhodnocení lze také zodpovědět výzkumné otázky:

- Jakým způsobem reflektují české střední školy problematiku extremismu a terorismu?

Střední školy v České republice jsou velmi rozmanité a různorodé, což je reflektováno i v oblasti problematiky extremismu a terorismu. V rámci zpracování práce se nepodařilo identifikovat obecný přístup k řešení problematiky, který by byl platný pro všechny střední školy či většinu z těchto škol. Je zřejmé, že na každé střední škole dochází k různým přístupům k problematice, což nemusí být negativním jevem. V rámci prevence extremismu a terorismu je nutné respektovat i individuální podmínky a charakteristiky. Zcela negativní je pouze situace, kdy je problematika prevence extremismu a terorismu zanedbávána a podceňována.

Každý region bude mít specifické tradice, problémy, kulturu, prostředí apod. To vše může ovlivňovat tamější mládež k inklinování k extremismu, a proto je nutné respektovat individuální charakteristiky každé školy v rámci prevence extremismu.

- Jaká preventivní opatření se vydávají na ochranu žáků před extremismem a terorismem?

V rámci preventivních opatření na ochranu žáků před extremismem a terorismem se lze také setkat s různorodým přístupem středních škol. To znamená, že každá škola realizuje jiná preventivní opatření. To nemusí být hodnoceno negativně, protože každé opatření musí být smysluplné, tedy odpovídat charakteristikám střední školy, potřebám studentů apod. Zároveň však existují například i opatření, která by měla dodržovat každá škola, což se v současnosti neděje. Jak bylo zjištěno dotazníkovým šetřením, například problematika prevence extremismu není u všech škol součástí kurikula, školního vzdělávacího programu.

Při prevenci extremismu a terorismu je také nutné pracovat s aktuálními trendy a informacemi. Zahrnutí aktuálních informací a trendů, pochopení studentů a důvodů jejich názorů může být v českém školství problém, protože věková struktura učitelů ve středním vzdělávání poukazuje na jejich vyšší věk. Pro zástupce starší generace může být složitější vyhledávat si nové trendy například na internetu apod.

- Dochází k vynaložení dostatku prostředků pro prevenci extremismu a terorismu na středních školách?

Z odpovědí respondentů vyplývá, že aktuální situace není zcela ideálního charakteru. Pedagogičtí pracovníci v téměř třetině případů (tj. 32,07 %) popisují, že vynakládané

finanční prostředky na prevenci extremismu spíše či určitě nejsou dostačující. Dalších 40,08 % navíc zvolilo neutrální variantu, a tedy pozitivní názory se objevují jen u menšího podílu respondentů. Z hlediska financování této oblasti tedy existuje prostor pro zlepšení dosavadní situace. Střední školy však pracují s omezeným rozpočtem, a proto je otázkou, jestli je zlepšení současné situace vůbec reálné.

U nefinančních prostředků je již hodnocení na lepší úrovni. Časové, administrativní či personální prostředky považuje 75,95 % respondentů za určitě či spíše dostačující. Toto zjištění lze hodnotit pozitivním způsobem.

Z hlediska finančních prostředků vynakládaných na ochranu studentů před teroristickým útokem lze hovořit o neutrální situaci, tedy nikoliv negativní, ale také nikoliv pozitivní. Ředitelé středních škol označují zejména neutrální názor na tuto dostatečnost. V menší míře se však objevují negativní názory. Pozitivnější hodnocení se objevuje u hodnocení dostatečnosti vynakládaných nefinančních prostředků, kdy se jedná o personální, časové, administrativní zdroje, které 71,60 % respondentů považuje za určitě či spíše dostačující.

V rámci odpovědi na tuto otázku lze tedy konstatovat, že situace sice není na zcela ideální úrovni, ale také nelze hovořit o její kritické a negativní podobě.

2.5 Výstup pro pedagogickou praxi

V závěru diskuze lze na základě výsledků uvést základní doporučení pro zlepšení aktuální situace ohledně extremismu a terorismu na středních školách v České republice. K těmto návrhům na zlepšení situace se řadí:

- Reflektovat aktuální témata extremismu do preventivních aktivit;
- Využívat všechna pravidla pro diskusi a dialog o extremismu;
- Zajistit vzdělávání pedagogů v oblasti výuky prevence proti extremismu a případné reakce na teroristický útok;
- Rozšířit spektrum využívaných opatření k ochraně měkkých cílů;
- Vytvořit krizové plány pro případ teroristického útoku;
- Ujasnit v rámci kurikula, školního vzdělávacího programu, co má být v prevenci extremismu vyučováno, jakým způsobem, včetně zlepšení motivace žáků k diskusi a poskytnutí časové dotace na aktivity prevence.

Podrobněji lze návrhy formulovat tímto způsobem:

- Reflektovat aktuální témata extremismu do preventivních aktivit

Středním školám lze doporučit, ať se více zaměří i na aktuální témata, která mohou vést k extremistickým postojům u studentů. Právě tato témata mohou ovlivňovat studující, a proto je nelze podceňovat.

- Využívat všechna pravidla pro diskuzi a dialog o extremismu

Jako další doporučení lze uvést, ať pedagogičtí pracovníci ve větší míře využívají veškerá pravidla pro diskuzi a dialog o extremismu. Výsledky diskuze pak mohou být efektivnější a účinnější.

- Zajistit vzdělávání pedagogů v oblasti výuky prevence proti extremismu a případné reakce na teroristický útok

Pedagogickým pracovníkům by také mělo být ve větší míře zajištěno vzdělávání v oblasti výuky prevence proti extremismu a případné reakci na teroristický útok.

- Rozšířit spektrum využívaných opatření k ochraně měkkých cílů

Střední školy musí ve větší míře uplatňovat opatření k ochraně měkkých cílů, protože v dosavadní době jsou některá opatření ignorována, resp. nevyužívána.

- Vytvořit krizové plány pro případ teroristického útoku

U některých středních škol není vytvořen krizový plán pro případ teroristického útoku, což nelze hodnotit pozitivně. Středním školám se doporučuje takové plány vypracovat.

- Ujasnit v rámci kurikula, školního vzdělávacího programu, co má být v prevenci extremismu vyučováno, jakým způsobem, včetně zlepšení motivace žáků k diskuzi a poskytnutí časové dotace na aktivity prevence

Jako poslední se středním školám doporučuje implementovat problematiku prevence extremismu do kurikula, školního vzdělávacího programu. Zde vymezit zejména to, co má být v prevenci extremismu vyučováno, jakým způsobem, včetně způsobů zlepšení motivace žáků k diskuzi a poskytnutí časové dotace na aktivity prevence.

3 Závěr

Tato práce se zabývala problematikou extremismu a terorismu v kontextu jejich výskytu v prostředí středních škol v České republice. Extremismus ohrožuje přímo ústavní principy demokratického systému České republiky, a proto musí být řešen a eliminován. Terorismus s sebou zase nese přímé ohrožení lidských životů, což je zcela negativním jevem. Extremismus i terorismus jsou významnými bezpečnostními hrozbami dnešního světa.

Oba jevy patří mezi velmi negativní, a proto musí být určitým způsobem řešené. Jednou z variant jejich řešení je právě prevence, která by měla být využívána již od mladistvého věku. Další formou prevence je pak zajištění ochrany měkkých cílů – studentů a pracovníků středních škol.

Prostředí středních škol může být klíčovým prvkem v oblasti prevence a boje proti extremismu a terorismu. Tuzemské střední školy musí řešit celou řadu problémů, ať už s kvalitou výuky, kvalitou lidských zdrojů, financováním či dalšími faktory. V tomto prostředí může dojít k situaci, kdy je problematika prevence extremismu a terorismu podceňována či není řešena koncepčně a systematicky. Právě u studentů a učňů na středních školách existuje vyšší riziko, že budou inklinovat k extremismu. Z tohoto důvodu je nutné zejména na středních školách pracovat se sympatizanty extremismu a ovlivňovat je žádoucím směrem.

Cílem práce bylo seznámit se s extremismem a terorismem na měkké cíle a poznat, jaká opatření se vydávají na jejich ochranu ve školských zařízeních se zaměřením na střední školy. Při plnění tohoto cíle bylo zjištěno, že mezi středními školami panují odlišnosti v konkrétním uplatnění opatření.

Dílčím cílem bylo zmapovat, jestli dochází k vynaložení dostatku prostředků pro prevenci extremismu a terorismu na středních školách. Z výsledků práce vyplývá, že stále existuje prostor pro zlepšení stávající situace, ale zároveň nelze hovořit o tom, že jsou vynakládány prostředky nedostačující. Domnívám se, že cíl diplomové práce byl splněn.

Vzdělávání patří mezi nejúčinnější nástroje pro prevenci extremismu. Jsou to pak zejména formální vzdělávací systémy, které mohou studující vybavit kritickým myšlením,

aby nedocházelo k inklinaci k extremistickým názorům. Školní prostředí se k tomuto jeví jako velmi vhodné. Výstupy z práce mohou pomoci středním školám ke zkvalitnění jejich přístupu k prevenci extremismu a terorismu.

4 Seznam použité literatury

AFZAL, M., *A global effort to counter extremism through education*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/research/a-global-effort-to-counter-extremism-through-education/>. [cit. 2022-02-26].

APELTAUER, T. et al., *Ochrana měkkých cílů*. Leges. 2019. ISBN 978-80-7502-427-5.

BADOŠEK, R., *Šílení střelci ve školách; historie, rizika, predikce útoku a bezpečnostní opatření*. Security Outlines studentský portál o bezpečnosti. 2008. Online. Brno: Security Outlines. Dostupné z: <https://www.securityoutlines.cz/sileni-strelci-ve-skolach-historie-rizika-predikce-utoku-a-bezpecnostni-opatreni/>. [cit. 2024-04-11].

BALABÁN, M. et al., *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Karolinum Press. 2015. ISBN 978-80-246-3150-9.

BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Grada. 2011. ISBN 978-80-247-3797-.

BENDL, S., *Vychovatelství*. Grada. 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.

BONNELL, J. et al., *Teaching approaches that help to build resilience to extremism among young people*. 2011, Department for Education (DFE): Research Report DFE-RR119, ISBN 978-1-84775-919-1.

BRODCOVÁ, D., *Obchodní centra, školy i letiště. Na měkké cíle teroristé míří stále častěji. Jak je bránit?* Online. 2017. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/obchodni-centra-skoly-i-letiste-na-mekke-cile-teroriste-miri-stale-casteji-jak_1708190600_dbr. [cit. 2022-02-27].

CARR, C., *Dějiny terorismu*. Praha: Práh. 2002. ISBN 80-7252-063-6.

ČÁP, J., *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: UK –Vydavatelství Karolinum. 1993. ISBN 80-7066-534-3.

Česká školní inspekce, *Výroční zpráva 2021*. Online. 2022. Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%5%99%3%adlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2021_e-verze_22_11.pdf. [cit. 2022-02-26].

ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*. 2004. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-86-4.

ČTK, *Mladí mají více předsudků proti menšinám než starší lidé, ukázal výzkum*. Online. 2018. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/predsudky-mensiny-mladi-lide-skoly-vyzkum.A180207_092508_domaci_nub. [cit. 2022-02-26]

DANČÁK, M., *Extremismus v Česku a sklony mládeže k extremistickým projevům*. 2013. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

DANICS, Š., *Extremismus hrozba demokracie*. Praha: Police History. 2002. ISBN 80-86477-07-x.

DANICS, Š. a KAMÍN T., *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2008., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. ISBN 9788072512867.

EICHLER, J., *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. 2009. PORTÁL sro. ISBN 978-80-7367-540-0.

FANTA, P., *Politický extremismus v ČR ve vztahu k věku*. 2014. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova.

FTOREK, J., *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. 2017. Grada. ISBN 9788027106059.

HOLAS, J., *Politický radikalismus a mládež*. 2013. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-131-8.

CHARVÁT, J., *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál. 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

CHMELÍK, J., *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde. 2001. ISBN 80-7201-265-7.

Jihočeský kraj, *Strategie ochrany měkkých cílů ve škole – tři základní pilíře projektu*. Online. 2017. Dostupné z: <https://utocnik.kraj-jihocesky.cz/?strategie-ochrany-mekkych-cilu-ve-skole-tri-zakladni-pilire-projektu>. [cit. 2022-02-24].

LEBEDA, D., *Extremismus*. Online. 2012. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/extremismus>. [cit. 2022-02-26].

Nejvyšší kontrolní úřad České republiky, *Kontrolní závěr z kontrolní akce 21/21 – peněžní prostředky státu vynakládané na systém ochrany měkkých cílů*. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k21021.pdf>. [cit. 2022-02-28].

MAREŠOVÁ, A., *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku*. 1997. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 80-86008-34-7

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽ A TĚLOVÝCHOVY ©, *Koncepce boje proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2026*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>. [cit. 2022-02-28].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže*, © MŠMT 2022, Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Priloha_9_Extremismus_rasismus_xenofobie_antisemitismus.doc. [cit. 2022-02-28].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, *Bezpečná škola*. Online. 2022c. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/bezpecna-skola/>. [cit. 2022-02-23].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, *Akční plán boje proti extremismu a předsudečné nenávisti*. Online. 2021b Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/akcni-plan-2021-2022-pdf.aspx>. [cit. 2022-02-24].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, *Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2026*. Online. 2021a. Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-projevum-extremismu-pdf.aspx>. [cit. 2022-02-23].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, *Koncepce ochrany měkkých cílů pro rok 2017-2020*. Online. 2017. Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-ochrany-mekkych-cilu-pro-2017-2020-pdf.aspx>. [cit. 2022-02-24].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, *Projevy extremismu a předsudečné nenávisti*. Online. 2022a. Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/extremismus-souhrnna-situacni-zprava-za-1-pololeti-roku-2023.aspx>. [cit. 2022-02-28].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, *Základy ochrany měkkých cílů – metodika (1. verze)*. Online. 2016. Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/metodika-zaklady-ochrany-mekkych-cilu-pdf.aspx>. [cit. 2022-02-28].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, *Zpráva o extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2021*. Online. 2022b, Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava2021-pdf.aspx>. [cit. 2022-02-28].

SAS, M. et al., The role of education in the prevention of radicalization and violent extremism in developing countries. Online. 2020. *Sustainability*, 12(6), 2320. Dostupné z: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/6/2320>. [cit. 2022-02-20].

SMOLÍK, J., *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránků stávají vlci*. 2020. Mendelova univerzita. ISBN 9788075097231.

ŠUGÁR, J. a JAKUBCOVÁ, L., *Bezpečnostní aspekty vybraných negativních sociálních jevů v názorech policistů ČR*. 2013. VeRBuM. ISBN 9788087500415.

Policie České republiky ©, *Co je extremismus?* Online. 2022. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/ncoz-extremismus-co-je-extremismus.aspx>. [cit. 2022-02-28].

UNESCO ©, *Preventing violent extremism through education: A guide for policy-makers*. Online. 2017. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247764>. [cit. 2022-02-28].

VEGRICHTOVÁ, B., *Hrozba radikalizace*. 2019. Grada. ISBN: 978-80-271-2031-4.

VOKURKA, M., *Když přijdou teroristé. Policisté a studenti cvičili v mostecké škole reakci*. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.denik.cz/regiony/cviceni-terorismus-skola-most-20220608.html>. [cit. 2022-02-26].

ZEMAN, V., *Hrozby extremismu*. Online. 2022. Přerov. Dostupné z: http://kappa-help.cz/primarni-prevence/images/kappa/ke_stazeni/Extremismus.pdf. [cit. 2022-02-25].

5 Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1 Strategie ochrany měkkých cílů ve škole, zdroj: Jihočeský kraj, 2017	37
Tabulka 1 Školy, třídy a žáci ve středním vzdělávání ve vybraných školních rocích.....	21
Tabulka 2 Věková struktura učitelů ve středním vzdělávání - srovnání stavu v letech 2011 a 2020	22
Tabulka 3 Vyhodnocení otázky č. 1	49
Tabulka 4 Vyhodnocení otázky č. 2	50
Tabulka 5 Vyhodnocení otázky č. 3	51
Tabulka 6 Vyhodnocení otázky č. 4	52
Tabulka 7 Vyhodnocení otázky č. 5	53
Tabulka 8 Vyhodnocení otázky č. 6	54
Tabulka 9 Vyhodnocení otázky č. 7	55
Tabulka 10 Vyhodnocení otázky č. 8	56
Tabulka 11 Vyhodnocení otázky č. 9	56
Tabulka 12 Vyhodnocení otázky č. 10	58
Tabulka 13 Vyhodnocení otázky č. 11	58
Tabulka 14 Vyhodnocení otázky č. 12	60
Tabulka 15 Vyhodnocení otázky č. 13	60
Tabulka 16 Vyhodnocení otázky č. 14	61
Tabulka 17 Vyhodnocení otázky č. 15	62
Tabulka 18 Vyhodnocení otázky č. 16	63
Tabulka 19 Vyhodnocení otázky č. 17	63
Tabulka 20 Vyhodnocení otázky č. 18	64
Tabulka 21 Vyhodnocení otázky č. 19	65
Tabulka 22 Vyhodnocení otázky č. 21	66
Tabulka 23 Vyhodnocení otázky č. 22	67